

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Andra Kammaren. N:o 31.

Lördagen den 18 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande april.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten i Riksdagens Andra Kammare, majoren Gust. Nyström i följd af akut gastrit för närvarande är hindrad att infinna sig vid Riksdagens förhandlingar, intygas.

Stockholm den 18 april 1896.

C. Th. Scholander,
legitim. läkare.

§ 3.

Under åberopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse tillkännagaf herr talmannen, att gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som redan blifvit eller derförinnan kunna varda af båda kamrarne godkända, komme att anställas nästa onsdag den 22 dennes.

§ 4.

Herr statsrådet m. m. *C. R. Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 5.

Härefter lemnades ordet till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll, som yttrade:
Med anledning af den interpellation, som med kammarens tillstånd

*Besvarande
af inter-
pellation.*

Andra Kammarens Prot. 1896. N:o 31.

Besvarande
af interpellation.
(Forts.)

framstälts till mig utaf herr Kardell, ber jag att för en stund få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Denna interpellation angår en författning utaf den 19 augusti 1889 rörande inmutning å kronojord. Såsom för herrarne är väl bekant, har jordegaren, i händelse inmutning sker å enskild person tillhörig jord, rättighet att till hälften med inmutaren deltaga uti grufarbetet och den deraf härflytande vinsten. Men om deremot inmutningen sker å viss kronojord, så tillfaller hela jordegareandelen inmutaren, d. v. s. kronau såsom jordegare har i sådant fall ingen fördel af inmutningen. Detta missförhållande har utaf Riksdagen vid två särskilda tillfällen beaktats, dels 1889 och dels 1890, då Riksdagen beslutade skrivelser till Kongl. Maj:t i syfte att Kongl. Maj:t skulle efter verkställda utredningar taga i öfvervägande, huru kronan skulle kunna få någon fördel af sin jordegareärit vid inmutningar å kronojord. I anledning af dessa båda skrivelser gick Kongl. Maj:t i författning om vidlyftiga utredningar i ämnet, och i sammanhang med den första skrifvelsen af år 1889 utfärdade Kongl. Maj:t på föredragning af min företrädare i embetet den ifrågavarande kungörelsen, hvars syfte var, att icke en blifvande lagstiftning i ämnet skulle hafva förlorat all eller åtminstone en stor del af sin betydelse, derigenom att inmutningar under tiden blifvit i stor skala gjorda.

Denna kungörelse stadgade, att i hvarje mutsedel, som efter den 19 augusti 1889 söktes å fyndighet, belägen å sådan kronojord, som var i fråga, skulle intagas förbehåll om skyldighet för inmutaren att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, som genom ny lagstiftning kunde blifva gällande. Derjemte föreskrefs, att för fyndighet, derå inmutning under sådant förbehåll erhållits, utmål tills vidare icke finge anvisas.

Interpellationen utmynnår i tre särskilda frågor. Den första lyder så: »Då någon ändring af bestämmelserna i den af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt antagna grufvestadgan af den 16 maj 1884 icke i grundlagsenlig ordning beslutats, huru hafva då vissa bestämmelser i samma stadga kunnat alltifrån den 19 augusti 1889 af Kongl. Maj:t suspenderas genom Kongl. Maj:ts sistnämnda dag utfärdade kungörelse?» Interpellanten synes således i denna fråga vilja antyda, att 1889 års kungörelse icke skulle vara i konstitutionellt riktig ordning tillkommen. Detta är emellertid ett spörsmål, som jag anser icke tillkomma mig att i vidsträcktare mån besvara än genom att fästa uppmärksamheten på att kungörelsen är försedd med Konungens underskrift, att den är af vederbörande föredragande kontrasignerad, och att åtgärden icke blifvit föremål för någon anmärkning från det konstitutionsutskott, som haft att granska statsrådets protokoll öfver denna regeringsakt. Detta beträffår första frågan, så vidt den från min sida kan och bör besvaras.

Den andra frågan lyder så: »Hvarför har icke, efter det Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen af den 9 mars 1894 med förslag till ändringar i grufvestadgan af Riksdagen afslagits, Kongl. Maj:t uppbått nyss nämnda kungörelse?» För att kunna gifva ett för kammaren något så när tydligt svar på denna fråga, måste jag något

redogöra för hvad som förekom vid 1894 års riksdag. De undersökningar, om hvilka jag förut nämnt och om hvilka Kongl. Maj:t gått i författning på grund af Riksdagens skrivelser 1889 och 1890, föranledde slutligen till den kongl. proposition, som framlades för 1894 års Riksdag. Vid denna proposition var fogadt ett förslag till ändringar uti åtskilliga paragrafer utaf grufvestadgan, och propositionen åsyftade hufvudsakligen att få genomförda sådana stadganden, hvarigenom kronan kunde sättas i tillfälle att såsom jordegare draga nytta af sin jordegarerätt vid inmutningar på kronojord, utan att dock derigenom några hämmande band lades på den enskilda företagsamheten och på den enskilda inmutareverksamheten och grufbandteringen. Vid försöken att lösa denna fråga hade gjort sig sig gällande mycket olika åsikter, hvilka emellertid skulle kunna hänföras till två särskilda hufvudgrupper, den ena åsyftande att basera lagstiftningen på ett afgäldssystem, antingen in natura eller i penningar, och den andra åsyftande att grunda den på något slags koncessionssystem eller arrendesystem. Den kongl. propositionen var grundad, åtminstone hufvudsakligen, på arrendesystemet, och när frågan kom till Riksdagen och der behandlades af lagutskottet, så ansåg sig detta utskott kunna i hufvudsak biträda förslaget innehåll i denna del; Riksdagens Första Kammare biföll också lagutskottets hemställan hvad beträffar § 17, som afsåg sjelfva hufvudpunkten i belä frågan, efter votering med 57 ja mot 17 nej, och således var det i Första Kammaren en betydlig öfvervigt för Kongl. Maj:ts förslag. I Andra Kammaren fick frågan deremot en annan utgång. Der uppträdde den nuvarande interpellanten och yrkade afslag å § 17 och fick i detta yrkande understöd af några andra talare, hvilka liksom han ansågo, att afgäldssystemet hade företräde framför arrendesystemet. Vid voteringen i denna kammare segrade yrkandet på afslag med 104 röster mot 69, hvilka 69 röster voro för bifall till hvad utskottet föreslagit, d. v. s. för Kongl. Maj:ts proposition. Således var det en betydande öfvervigt i denna kammare för afgäldssystemet och i Första Kammaren en betydande öfvervigt för arrendesystemet.

Med 17 paragrafens fall var frågan på hvad sätt kronan skulle tillgodogöra sig jordegareandelen för den Riksdagen undanskjuten. Men det torde väl bemärkas, att diskussionen i Andra Kammaren icke gaf vid handen, att Riksdagen frånträdit sin vid tvenne föregående riksmöten uttalade åsigt, att kronan borde komma i besittning af sin jordegareandel. För min del är jag också fortfarande öfvertygad om, att denna sak lämpligast bör ordnas i öfverensstämmelse med den proposition, som framlades för 1894 års Riksdag. Men med afseende på den, att döma efter röstsiffrorna, stora skiljaktighet i uppfattningen, som förekommit mellan Första och Andra Kammaren, har jag för min del ansett frågan böra hvila, till dess efter nya val till Riksdagens Andra Kammare frågan åter kan för Riksdagen med någon möjlig utsigt till framgång framläggas.

Hvad jag nu talat om, var 17 §. Sedan den blifvit undanröjd, behandlades i denna kammare de öfriga paragraferna af förslaget, af hvilka alla, som stodo i omedelbart samband med 17 §, afslogos,

*Besvarande
af interpellation.
(Forts.)*

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

men deremot alla de öfriga eller åtminstone de flesta antogos. Sedan man sålunda behandlat de särskilda paragraferna i förslaget, öfvergick man till ingressen. Denna var i Kongl. Maj:ts förslag ifrågasatt att lyda på följande sätt: »Härigenom förordnas, med upphäfvande af nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889, att nedannämnda paragrafer i grufvestadgan skola erhålla följande lydelse:».

Deri föreslog således, eller ifrågasatte, Kongl. Maj:t, att just den nu ifrågavarande kungörelsen skulle upphävas. Lagutskottet tillstyrkte ingressens lydelse och Första Kammaren antog den; men i Andra Kammaren blef det ett annat beslut. Der inträffade det ganska egendomliga förhållandet, att samma person, som nu framställer yrkande om upphäfvande af kungörelsen — eller åtminstone uttalar sin förvåning öfver att densamma icke blifvit upphäfd — han yrkade, när ingressen föredrogs, att den passus deri, som gick ut på att upphäfva författningen, skulle ur ingressen uteslutas. Hade hans mening varit, att författningen skulle undanrödjas, så var det högst eget, att han yrkade, det punkten om densammas upphäfvande skulle uteslutas ur ingressen. Den hade mycket väl kunnat stå kvar; och i så fall hade, då förslaget, sedan kamrarna fattat olika beslut, blef föremål för sammanjemkning af lagutskottet, någon sammanjemkning, enär begge kamrarna beslutat samma ingress, i den delen icke erfordrats.

Åtminstone, när interpellanten framstälde sitt yrkande om dessa ords uteslutande ur ingressen, hade det varit hans skyldighet att, om han icke menade, det författningen skulle fortfarande bibehållas, derom göra någon antydan. Säkert är, att när frågan kom tillbaka till lagutskottet, så skedde der sammanjemkningen af besluten kamrarna emellan sålunda, att lagutskottet föreslog, att ingressen skulle förändras på sätt Andra Kammaren yrkat, och detta blef också sedermera Riksdagens beslut. Men naturligtvis kunde Första Kammaren icke biträda detta sammanjemkningsförslag under annan förutsättning, än att denna kungörelse af år 1889 icke skulle bli upphäfd, ty Första Kammaren, som förut fattat beslut, åsyftande att kronan skulle komma i besittning af jordegareandelen, men nu genom Andra Kammarens beslut betagits möjligheten att för tillfället få bestämmelserna härom genomförda, måste naturligtvis anse frågan fortfarande vara in suspensa, och Första Kammaren måste således vara benägen för och hoppas på att denna kungörelse icke skulle bli upphäfd.

Efter den utredning, som jag nu lemnat för behandlingen af ärendet vid 1894 års riksdag, tror jag, att det för hvar och en skall klarligen framgå, att, om jag derefter föreslagit Kongl. Maj:t att upphäfva 1889 års kungörelse, det skulle med allt fog kunnat tillvitas mig, att jag betagit kronan möjlighet att till fullo tillgodogöra sig de fördelar, som en blifvande lagstiftning skulle åsyfta, och jag vet icke, huru jag skulle kunnat försvara en dylik åtgärd. Med detta anser jag mig haiva besvarat den andra frågan.

Den tredje frågan, som lyder så: »huru länge anser herr statsrådet, att denna kungörelse bör gälla?», torde vara genom hvad jag

redan yttrat till fullo besvarad. Men jag anser mig dock böra tillägga, att om Riksdagen gifver till känna, att enligt dess åsigt kungörelsen hör helt och hållet eller delvis upphävas, och jag således finner, att Riksdagen har en annan åsigt nu, än den förut byst, jag naturligtvis skall vara beredd att ofördröjligen och efter vederbörlig utredning fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på detta förhållande, till den åtgärd, som han må finna det föranleda.

Besvarande
af interpellation.
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr von Krusenstjerna: Herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet förklarade angående den första punkten i interpellationen, att han ansåg den innefatta ett spörsmål, som det icke tillhörde honom att besvara, och detta af det naturliga skäl, att ifrågavarande kungörelse tillkommit, innan han öfvertog chefskapet för civildepartementet. När kungörelsen af den 13 augusti 1889 utfärdades, hade jag äran att förestå samma departement; kungörelsen är af mig kontrasignerad, och jag bär således det konstitutionella ansvaret derför. Detta är anledningen, hvarför jag ber att få säga några ord.

Interpellanten har sagt, att då 1889 års kungörelse innefattar en suspension i vissa delar af 1885 års grufvestadga, och denna grufvestadga enligt interpellantens uppfattning skulle hafva tillkommit genom samverkau af Konung och Riksdag, då den sålunda skulle vara en civillag, en suspension deraf också borde hafva beslutats först efter infordrande af högsta domstolens yttrande och med Riksdagen; och då nu ostridigt är, att så icke skett med denna 1889 års kungörelse, så föreläge här en öfverträdelse af grundlagen. Frågan är nu icke här, huru vida en grufvestadga borde vara en civillag, utan för att bedöma frågan, om en grundlagsöfverträdelse förelåg vid tillstyrkandet af 1889 års suspensionsbeslut, så är det ju att afgöra, huru vida den författning, som då suspenderades, tillkommit såsom civillag eller icke.

1884 års grufvestadga trädde, såsom herrarne veta, i stället för 1855 års grufvestadga. Öfver denna grufvestadga hade högsta domstolen hörts och äfven Riksdagen. Men Kongl. Maj:t hade då endast begärt Riksdagens yttrande öfver den, och Kongl. Maj:t utfärdade den såsom ekonomisk lag, och det torde icke vara föremål för olika uppfattningar, att denna stadga alltid ansetts såsom ekonomisk lag. Det förekom också 1872 ett likartadt fall som sedermera 1889, eller att, vid den inmutningssvindel, hvilken då yppade sig i fråga om stenkolsfyndigheter, Kongl. Maj:t beslöt suspension af grufvestadgans bestämmelser om inmutning å dylika fyndigheter utan Riksdagens hörande.

När så fråga blef om uppgörande af en ny grufvestadga, infordrades högsta domstolens yttrande öfver det uppgjorda förslaget, men remissen hade icke den form, som i civillagsfrågor användes, eller öfver det ändamål, som i 87 § regeringsformen sägs». Därefter framlade Kongl. Maj:t förslaget för Riksdagen, men enligt den kongl. propositionen förklarade Kongl. Maj:t, att Han deröfver äskade Riks-

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

dagens yttrande, viljande Kongl. Maj:t, sedan detta yttrande afgifvits, fatta beslut om författningens utfärdande. Riksdagen hade då den uppfattningen, att Riksdagen borde deltaga i beslutet af denna stadga, och Riksdagen antog *för sin del* förslaget med vissa af Riksdagen vidtagna ändringar. Men, mine herrar, denna Riksdagens uppfattning accepterades icke af Kongl. Maj:t. Detta framgår med tydlighet dels af ingressen till grufvestadgan, hvilken, såsom kammaren vet, icke är: att Kongl. Maj:t har med Riksdagen funnit godt förordna, utan har samma form som i en del ekonomiska författningar. Och det framgår ännu tydligare deraf, att Kongl. Maj:t icke med anledning af de af Riksdagen beslutade ändringar i den kongl propositionen infortrade högsta domstolens yttrande, innan stadgan utfärdades, något som ju skulle hafva skett, om den varit civillag.

Kom så år 1889. Då var, såsom herr statsrådet erinrade, fråga väckt om inskränkning i eller närmare bestämmelser om inmutningsrätten å kronojord, och 1889 års Riksdag aflet till Kongl. Maj:t en skrivelse i ämnet, deri Riksdagen anhöll, »att Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida det kunde lända till fördel för kronan att å kronojord etc. kronan tillerkändes rätt att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten.» Men derned slutade Riksdagen då. Det var alltså, såsom kammaren finner, endast en begäran, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, och i skrivelsen finnes icke införd den meningen, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande *och derefter framlägga för Riksdagen* det förslag, hvartill utredningen gaf anledning». Således hade icke heller 1889 års Riksdag förklarad, att grufvestadgan var civillag. När denna skrivelse anmäldes hos Kongl. Maj:t, förordnades en utredning, men för att motverka en öfverdrifven inmutning å kronojord under den tid undersökningen pågick, så utfärdade Kongl. Maj:t denna kungörelse af den 13 augusti 1889 om suspension af grufvestadgans bestämmelser i dessa delar.

Sådan var då uppfattningen. Men sedermera efter år 1889 synes Riksdagen hafva ändrat uppfattning i den vägen. Ty i den senaste skrivelsen, hvarom herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet erinrade, en skrivelse af år 1890, tror jag, heter det: »derefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen eller undersökningen gifvit anledning». Men, som sagdt, detta finnes icke i 1889 års skrivelse.

Med hvad jag nu yttrat, tror jag mig hafva visat, att år 1889 man icke ansåg sig kunna säga, att grufvestadgan tillkommit såsom civillag; och att det icke ens fans något uttalande af Riksdagen i det fallet. Sålunda vågar jag för min del bestämdt bestrida, att här någon grundlagsöfverträdelse förelåg. Och det är ju här icke fråga om att yttra sig öfver lämpligheten af åtgärden, utan endast grundlagsenligheten.

Vidare kan jag ju åberopa, att 1885 års konstitutionsutskott i fråga om sättet för utfärdande af 1884 års grufvestadga, lika litet som 1890 års konstitutionsutskott i fråga om utfärdandet af kungörelsen, haft något att erinra, ehuru der ingalunda sänkades män, som varit måna om att bevara Riksdagens rättigheter och att på det nog-

grannaste vaka öfver hvarje försök att på grund af Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt göra inskränkningar i Riksdagens rättigheter; ingen anmärkning har framstälts af eller inom dessa konstitutionsutskott.

*Besvarande
af interpellation.
(Forts.)*

Det kan ju möjligen synas kammaren onödigt, att i den ställning, som jag nu har, jag inlåter mig på att försvara en regeringsåtgärd, vidtagen under en departementschefstid, som nu ligger långt tillbaka i tiden. Men då jag under den tid, jag hade äran att förestå civildepartementet, alltid hade mig angeläget att i mån af mina krafter och insigter tillse, att vid fattandet af beslut Kongl. Maj:t utan afstående af sina prerogativ icke skulle inkräkta på den andra statsmagtens magtsfer, så är det naturligt, att då här anmärkning framstälts, jag vill freda mig för en så pass grav beskyllning, som att jag skulle tillstyrkt Konungen en grundlagsöfverträdelse.

Herr Kardell: Herr talman, mine herrar! Till att börja med ber jag att få frambara uttrycken af min tacksamhet såväl till herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet som till den siste ärade talaren för de svar, som desse herrar lemnat på den af mig framställda interpellationen.

Hvad föreliggande frågas grundlags- eller konstitutionella sida beträffar, så är det icke min afsigt att här uppehålla mig länge vid den. Emellertid, då det med afseende derpå framstälts anmärkning mot hvad jag sagt i första delen af min interpellation, så vill jag säga några ord för att freda mig i det hänseendet. Det är bekant, att 1884 års grufvestadga var produkten af ett samarbete mellan regering och Riksdag, äfvensom att Riksdagen anhöll, att denna stadga måtte förklaras som civillag. Emellertid, då den sedermera promulgerades af regeringen, befans det, såsom den siste talaren nämnde, att regeringen icke delade den uppfattning, som Riksdagen uttalat, utan för sin del ansåg, att grufvestadgan uteslutande tillhörde Konungens administrativa lagstiftningsområde. Härvid vill jag anmärka, att i grufvestadgan dock finnas åtskilliga paragrafer, som utan all fråga borde tillhöra civillagens område, nemligen de som röra eganderättsförhållanden. Dessa äro så viktiga, och de kunna så djupt ingripa icke endast i enskildes, utan i kommuners, ja till och med hela landsändars ekonomi, så att Riksdagen borde dervidlag hafva ett ord med i laget.

Det dröjde också icke länge, förrän en annan uppfattning rörande grufvestadgans rätta karakter började äfven på högre ort göra sig gällande. 1886 utkom nemligen en ny författning, som angick stenkolsgrufvorna, och den författningen var af civillags natur. Detta visade sig icke blott genom sättet, hvarpå den tillkom, utan äfven af sjelfva ingressen, i hvilken det angifves, att den är civillag.

Vi komma så till 1889 och till den här omtalade kungörelsen af den 19 augusti samma år. Det är en författning, som utan all fråga djupt ingriper i eganderättsförhållandena. Den medgifver visserligen personer att inmuta fyndigheter på s. k. odisponerad kronojord, men i strid med gällande grufvestadgas bestämmelser förbjuder den dem att erhålla utmal, hvilket de enligt grufvestadgan skola erhålla senast 3 år

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

efter inmutningen — och utmål skall följa på inmutning lika visst som *b* på *a*; ty i annat fall tjenar inmutningen ingenting till.

Emellertid vill jag icke vidare uppehålla mig dervid. De omständigheter, som 1889 förelågo, voro nog sådana, att de på sätt och vis kunde berättiga till utfärdandet af denna författning.

Nu nämnde den siste talaren, att, då Riksdagen 1889 fattade sitt beslut i saken, Riksdagen icke alls begärt, att saken skulle återkomma till Riksdagen i form af ett lagförslag, men att detta deremot var förhållandet 1890. Jag vill här erinra, att 1889 års riksdagsbeslut tillkom i riksdagens sista stund och, såsom vi minnas i en mycket hastig vändning, utan att man tänkte sig så mycket för.

Denna författning gäller emellertid ännu i dag, den har således icke numera provisorisk karakter, och ända hittills har den utgjort ett hämmande band på utvecklingen i det nordligaste Sverige. Det är bedröfligt, att norra Sveriges utveckling på detta sätt skall hämmas och hindras, därför att statsmagterna icke kunna komma öfverens om, på hvad sätt staten skall tillgodogöra sig sin jordegareandel. Den senare omständigheten, nemligen frågan om statens jordegareandel, är dock af försvinnande betydelse i jämförelse med den förra, nemligen norra Sveriges utveckling. Det norra Sveriges utveckling och höjande till välstånd, dess kolonisation med svenskar äro helt visst saker icke blott af allra största vigt för den landsdel, hvarom här är fråga, utan för hela vårt land. Jukkasjärvi socken, som är till areal lika stor som hela konungariket Würtemberg och som innehåller utomordentliga mineraliska rikedomar, har en, ehuru visserligen gles, finsk befolkning. Denna befolkning är, efter hvad jag hört uppgifvas, icke främmande för fennomaniska inflytelser. Om den sålunda icke är oberörd af den fennomaniska rörelsen, så hafva dock några starkare sådana utbrott icke ännu förekommit bland densamma. Om nu svenska bergverkskolonier derstädes skulle komma till stånd, så komme de säkerligen att bilda lika många centralpunkter, hvarifrån svenskt språk och svensk kultur skulle utbreda sig der i orten. Nu lägger emellertid 1889 års författning hinder i vägen för uppkomsten af sådana kolonier, och ju längre det drager ut på tiden, desto mera kommer spridningen af svensk kultur der uppe att försvåras, och då kan det lätt hända, att den dag kan komma, då vi på vår bekostnad få lära oss inse sanningen af det gamla ordspråket, som säger, att »snål spar och hin tar».

Afven en annan fara, som ock är ganska stor, kan uppkomma, om författningen får fortfara att gälla, den nemligen att de inmutade fyndigheterna kunna öfvergå i händerna på främmande spekulanter. Åtskilligt har nemligen der uppe redan inmutats. År 1891 inmutade sålunda ett svenskt bolag 51 olika fyndigheter i Qvickjocks församling, och 1893 inmutades af en svensk man ett stort antal fyndigheter i Jukkasjärvi socken. Dessa inmutningar hafva emellertid hittills medfört idel utgifter och kostnader för inmutarne. Den, som inmutat en fyndighet, har, innan han fått utmål, ännu ingen tryggad besittningsrätt till densamma. Han får icke på det inmutade området utföra något annat arbete än försöksarbete, och han får icke uppföra andra byggnader än sådana, som äro absolut nödvändiga i och för

dessa försöksarbeten, och kan slutligen, då han icke har någon be- tryggad besittningsrätt till jorden, icke få någon kredit på grund af sin besittningsrätt. Derjemte är han nödsakad att år efter år utföra de nämnda försöksarbetena, för såvidt han vill behålla inmutnings- rätten, och dessa försöksarbeten kosta ofantligt mycket i så aflägsna trakter som Qvickjock och Jukkasjärvi. Jag har hört uppgifvas, att det bolag, som inmutat fyndigheter i Qvickjocks församling, för uppe- hållandet af inmutningsrätten fått gifva ut 200 kronor årligen för hvarje inmutning, d. v. s. detta bolag har nu under fem års tid be- talt 10,000 kronor om året utan att erhålla den minsta vinst, under det att, om grufvestadgan varit gällande, det skulle hafva kunnat erhålla utmålsläggning sist efter tre år, och med utmålsläggning följer en tryggad besittningsrätt till jorden och, såsom en följd deraf, kredit, så att man kan erhålla medel till affärens bedrivande. Dermed följa äfven andra rättigheter; man får nemligen bedriva bergsbruket in- tensivt och kan således på detsamma skörda vinst; man får derjemte uppföra alla i och för sådant intensivt bergsbruk nödiga byggnader. Först sedan man erhållit utmålsläggning, kan det således blifva tal om någon vinst.

Nu har jag hört uppgifvas, att de svenska personer, som inmutat ifrågavarande fyndigheter, icke äro synnerligen kapitalstarka, och att det således skall bli mycket svårt för dem att i längden uppe- hålla inmutningsrättigheten. Det är då gifvet, att de till följd deraf skola söka på bästa sätt realisera de mutsedlar, de innehafva; det ligger sålunda nära till hands, att de skola söka att afyttra dem till andra, som hafva rygg att bära de med inmutningsrättens bibehållande förenade kostnader, i förhoppning att skörda riklig vinst i framtiden. Den faran är då icke fjerran, att mutsedlarne kunna komma i hän- derna på främlingar, och få dessa en gång klart för sig, att det är grufvestadgan som i främsta rummet skall följas, och komma de på den idén, att de äro berättigade att erhålla utmålsläggning sist inom tre år, så skola de nog icke försumma att i diplomatisk väg genom- drifva sin åsigt i detta afseende, förutsatt att de tillhöra någon stor- magt. En bedröflig erfarenhet har ju visat oss, hvad det vill säga att hafva dylika ekonomiska mellanhafvanden med medborgare af stormagter.

Hvad nu beträffar 1889 års stadga, så var den på sin tid på sätt och vis berättigad derigenom, att den endast skulle vara provi- sorisk. Och att den blott så skulle vara, det framgick deraf, att den medgaf inmutningsrättighet, ty deraf måste med nödvändighet följa, att utmålsläggning snart skulle komma att medgifvas. Men huru länge skulle detta vara? Jo, till dess den sväfvande frågan angående statens jordegareandel blifvit afgjord.

Sedan den komité, hvarom herr statsrådet nyss talade, hade af- slutat sitt arbete, framlade regeringen för 1894 års Riksdag sitt på denna komiténs utlåtande grundade förslag, enligt hvilket staten skulle tillgodogöra sig sin jordegareandel på det sätt, att den skulle bort- arrendera sin rätt till den mestbjudande. Detta förslag förkasta- des emellertid af Riksdagen, och detta, såsom mig synes, på goda grunder.

*Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)*

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

Jag vill naturligtvis icke nu upprepa alla dessa grunder, jag vill endast erinra om en enda sak, nemligen det sätt, på hvilket bortarrenderingen skulle ske. Då man vill bortarrendera en sak, bör man väl uppgifva, huru mycket den sak åtminstone något så när är värd, som man vill arrendera bort. Men detta skulle staten icke göra, och jag undrar icke derpå, ty det skulle naturligtvis medföra ofantligt stora kostnader att taga reda på det ungefärliga värdet af hvarje inmutad fyndighet. Med denna svårighet borde ock hela arrendesystemet hafva fallit, men så blef icke förhållandet, utan i stället tänkte man sig, att de hugade spekulanter, som det ville, sjelfva skulle få taga reda på arrendevärdet. Om då någon hade funnits, som genom dyrbara borringar förskaffat sig visshet om att en inmutad fyndighet vore värd att arrendera, skulle det lätt kunnat inträffa, att andra gjort sig till godo dessa rön och bjudit öfver bonom vid arrendetillfället eller också skulle han blifvit tvungen att bjuda alltför mycket i arrende. Denna eventualitet skulle naturligtvis ledt derhän, att ingen skulle brytt sig om att anställa dylika borringar. Förmodligen skulle något stort bolag bildats, hvilket på vinst och förlust slagit under sig jordegareandelen öfverallt på odisponerad kronojord, till ringa vinst för staten, men till mycket obehag för inmutarne, som i detta bolag skulle fått en obehaglig kompanjon. Mig synes nu, att då detta förslag förkastades, upphörde frågan om statens jordegareandel att vara sväfvande, hvarför 1889 års författning då borde hafva upphäfts.

Nu har herr statsrådet anklagat mig för att jag skulle hafva önskat författningens bibehållande. Jag skulle nemligen hafva yrkat, att ur ingressen till 1894 års förslag orden med upphäfvande af stadgan utaf år 1889, skulle uteslutas. Ja, det är nog sant, att jag framställde ett sådant yrkande, men detta gjorde jag icke därför, att jag ville att denna bestämmelse skulle stå kvar, utan därför att denna författning af år 1889 icke hade det minsta att göra med det fåtal paragrafer i regeringsförslaget, som antogos af Andra Kammaren år 1894. Dessa afsägo nemligen något helt annat än statens jordegareandel, och det var uteslutande med hänsyn till denna, som nämnda bestämmelse i ingressen tillkommit.

Mig förefaller det, som om det skulle varit rent af en galenskap att uti ingressen bibehålla en mellansats, som icke hade det allra ringaste att skaffa med hvad kammaren beslutit.

Jag ber att få erinra, att uti den ofvan omnämnda femmannakomité, som af regeringen tillsatts med uppdrag att utarbete ett förslag, enligt hvilket statens jordegareandel skulle tillgodogöras, meningarna voro delade. Det var endast tre af medlemmarne, som förenade sig om det förslag, hvilket regeringen sedan accepterade och framlade för Riksdagen. En af ledamöterna i denna komité, och detta antagligen den mest sakkunnige, nemligen kommerserådet Nordström, som är föredragande för grufveärenden uti kommerskollegium, var af en annan mening. Han ville icke veta af något arrendesystem, utan han föreslog i stället, att staten skulle tillgodogöra sig sin jordegareandel genom att fastställa en viss afgift för hvarje ton malm, som exporterades, hvilken afgift naturligen skulle hafva bestämts helt

måttlig, om den skulle kunnat utgå. Detta hans förslag var otvifvelaktigt mycket mera tilltalande än det förra, ty det skulle icke väsentligen hafva tryckt industrien der uppe i norr, och staten dock förskaffat sig en bestämd, om också icke mycket stor vinst. Det skulle hafva varit rättvist mot alla innehafvare af inmutade fyndigheter och troligen icke, såsom förhållandet skulle varit med arrendesystemet, hafva minskat inmutarenitet eller lagt hämsko på uppblomstringen i lappmarkerna.

Jag anhåller att få uttala den förhoppning, att, derest regeringen finner för godt att afgifva ett nytt förslag angående statens jordegareandel, hvilket väl bör ske med det första, på det att denna sväfvande fråga måtte en gång erhålla sin lösning, regeringen då måtte taga kommerserådet Nordströms förslag i förnyadt öfvervägande. Detta förslag är nog det hyggligaste af dem, som framställts; det är ett sätt för staten att tillgodogöra sig sin jordegareandel, ehuru visserligen icke ända till sista öret af denna andel uttages.

Jag vill ock nämna, att, då det är fråga om odisponerad kronojord, staterna i allmänhet icke pläga tillgodogöra sig sina jordegareandelar. Så är nemligen förhållandet i Tyskland, i Österrike, i Ryssland, i Finland, i Norge — icke i något af dessa länder är, säger jag, förhållandet, att staten gör sig jordegareandelen till godo på den odisponerade kronojorden, och detta helt naturligt därför, att sådan jord vanligen är belägen i aflägsna, öde trakter, hvarest det är en fördel för staten redan att någon industri öfver hufvud taget uppkommer. Åstadkommande af industri i sådana nejder är i allmänhet högst vanskligt och förenadt med stora kostnader, och således är uppkomsten af sådan industri derstädes i och för sig något, som bör af staten på allt sätt underlättas. Staten står dervidlag icke i samma förhållande till inmutarne som den enskilde jordegaren, ty då man inmutar fyndigheter på jord, som tillhör enskilde, så är denna jord belägen framme i bygden, der grufdrift är mindre vanskligt, hvarförutan en enskild jordegare icke kan af en inmutare uppbära skatt eller har någon fördel deraf, att hans affär uppblomstrar. Men här är fråga om odisponerad kronojord i obygderna, der grufföretag äro mycket riskabla, och har icke staten fördel af sådana företag i alla fall, äfven om den icke uttager sin jordegareandel. Den uppbär af dem skatt; grufdriftens uppblomstring är äfven dess vinst. Låtom oss erinra oss förhållandena vid Malmberget i Gellivara socken. Det var inmutadt före år 1889 och har således fått utmålsläggning sig tillerkänd. Det har onekligen redan medfört stora fördelar för staten. Det har sålunda redan börjat fylla en mycket stor kulturhistorisk mission, men icke nog dermed; staten har derpå skördat en icke obetydlig skatteinkomst. Jag har hört uppgifvas, att samtliga skatter af Malmberget uppgingo till 221,000 kronor förlidet år, och äfven om staten icke fått allt detta, så är det dock alltid en ganska beaktansvärd inkomst för staten.

Äfven kommerserådet Nordström var för sin del egentligen af den tanke, att staten icke hos oss bör tillgodogöra sig sin jordegareandel, lika litet som man gör det på andra håll. — Jag ber att få citera ett yttrande af honom i det af honom år 1894 afgifna betäu-

Besvarande
af interpellation.
(Forts.)

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

kandet angående denna sak. Han säger: »innan jag vidare ingår på nu föreliggande fråga» — d. v. s. frågan om sättet för tillgodogörandet af statens jordegareandel — »kan jag ej underlåta att framhålla, det jag för egen del omfattar den åsigt, som här i landet sedan lång tid tillbaka vunnit tillämpning, nemligen att bergsbruket och derigenom det allmännas och kronans intressen bäst befrämjas genom att åt den enskilda företagsamheten fullständigt öfverlåta tillgodogörandet af mineralfyndigheter. Likaledes anser jag, att ett kronans deltagande i grufarbete, under hvilken form detta deltagande än må ega rum, skall komma att för kronan medföra risker, kostnader, anspråk och svårigheter af flera slag, hvilka icke skola motvägas af de fördelar, kronan möjligen må kunna i enskilda fall af grufdriften påräkna, samt att kronans ingripande i fråga om sättet för utöfvandet af industriell verksamhet bör inskränkas till att öfvervaka, att ej derigenom skada för det allmänna eller fara för annans lif, helsa och egendom uppstår» Således skulle kronan utan tvifvel hafva stora fördelar, äfven om icke hon tillgodogjorde sig jordegareandelen.

Jag hoppas emellertid, att den här frågan måtte återkomma till Riksdagen, på det att Riksdagen måtte få tillfälle att uttala: för det första, huruvida den vill tillgodogöra sig jordegareandelen, och för det andra på hvad sätt man bör göra det, om man beslutar sig för saken. Men nu är det närmast icke fråga härom, utan om författningen af den 19 augusti 1889.

De svenska inmutarne der uppe hafva hos vederbörande myndigheter anhållit om utmålsläggning i öfverensstämmelse med grufvestadgans föreskrifter, men detta har förvägrats dem under hänvisning till 1889 års förordning. De hafva sedan i underdanighet hos regeringen gjort ansökning att i alla fall få utmålsläggning sig medgifven. Regeringen har öfver dessa ansökningar hört dels bergmästarembetet i norra distriktet, dels kommerskollegium, och båda dessa myndigheter hafva öfverensstämmande tillstyrkt, att regeringen måtte medgifva utmålsläggning åt dessa sökande, dock med det uttryckliga vilkor, att de skulle förbinda sig att ställa sig till efterrättelse, hvad som framdeles kunde blifva bestämdt i fråga om statens jordegareandel. Mig förefaller det, som om den lösningen vore att rekommendera, och jag vill derjemte framhålla, att staten förlorar alls ingenting derpå, att ett sådant arrangement vidtages, ty mineraltillgångarne der uppe i Jukkasjärvi t. ex. äro praktiskt taget så outtömliga, att äfven om en eller annan million ton borttoges, innan frågan om statens jordegareandel blefve afgjord, staten icke ändå skulle lida den minsta förlust derpå, då staten ju i intet fall har någon förtjänst på denna sin andel, innan frågan derom blir afgjord, medan hon indirekt alltid skördar vinst deraf, att så snart som möjligt lif och rörelse i industriellt afseende uppstår i dessa aflägsna bygder. Jag vill här påminna, att i äldre tider många dylika företag börjats der uppe i Norrbotten, men de hafva alltid misslyckats och participanterna hafva ruinerats, såväl der som äfven i Jemtland — der Huså kopparverk aldrig kunnat rätt bära sig — på grund af bristfälliga kommunikationer och de stora svårigheter för öfrigt, som alltid varit

förenade med dessa företag. Nu äro vanskligheterna mindre, men alltid kostar det ofantliga summor att bringa sådana företag till stånd. Att märka är t. ex., att Malmberget trots den enorma brytningen ännu icke lemnat ett öres utdelning åt aktieegarne, och det kommer att gestalta sig ännu värre för bolagen der uppe i Jukkasjärvi, hvilka skola tvingas att anlägga särskilda jernvägar. Man kan slutligen fråga: åt hvilken skola vi spara de mineraliska rikedomarna, då vi sålunda hindra deras tillgodogörande? Det har uträknats, att blott de redan kända fyndigheterna i Jukkasjärvi skola räcka flera tusen år äfven med intensiv grufdrift. Men hvem vet, hvilken som kan besitta detta land t. ex. 3,000 år härefter? Äfven ett annat skäl talar för att man med det allra första söker tillgodogöra sig dessa mineraliska rikedomar.

Det är bekant, att aldeles enorma fyndigheter jernmalm upptäckts i Kina på sista tiden, belägna omedelbart invid hafvet. I detta land, der arbetskostnaderna äro så obetydliga, bör, om en gång detta folk vaknar upp ur sin dåsighet, en stor industri på detta område kunna uppstå, hvilken torde bli kinkig nog för oss att konkurrera med.

Det är bäst att passa på, medan tid är, så framt vi icke kunna föreställa oss, att Kinas mandariner, då de få höra talas om detta här krånglet, gcnom att förvägra utmålsläggning eller något dylikt ställa så till, att vi slippa en obehaglig konkurrens ännu för någon längre tid.

Jag ber till sist att värdsamt få hemställa till herr statsrådet, att herr statsrådet måtte taga den här frågan under benäget förnyadt öfvervägande och se till, huruvida icke författningen af den 19 augusti 1889 måtte upphävas, men med det vilkor, som föreslagits af kommerskollegium och bergmästarembetet i norra distriktet, nemligen att de, som sålunda erhålla utmål, skola förpligta sig att ställa sig till efterrättelse, hvad som framdeles kan blifva stadgadt angående statens jordegareandel.

På samma gång ber jag få anhålla om att nytt förslag angående tillgodogörandet af statens jordegareandel med allra första måtte vardas framlagdt.

Herr Hedin: Om det med någon grad af rimlighet kunde sägas, såsom chefen för civildepartementet sade, att en regeringsåtgärd — ett kungligt påbud, lag eller något annat — vore konstitutionellt oantastlig derför, att påbudet fått Kongl. Maj:ts underskrift och en föredragandes kontrasignation, då vore det i sjelfva verket synnerligen illa bestäldt med skyddet för svenska medborgares och svenska Riksdagens rättigheter, ty då skulle Kongl. Maj:t kunna, såvidt han finge en kontrasignant, afskaffa i dag en balk i allmänna lagen, i morgon någon af grundlagarne o. s. v., göra sig af med både Riksdag och konstitutionsutskott. Det är sant, chefen för civildepartementet tillade också, såsom bevis på den ifrågavarande kungörelsens oantastlighet från konstitutionel synpunkt, att den icke blifvit föremål för anmärkning från konstitutionsutskottet. Dervid ber jag att få erinra, att jag för min del icke kan tänka ut någon åtgärd från

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

Kongl. Maj:ts sida, som icke skulle hafva de bästa utsigter att slippa anmärkning från nämnda utskott; vidare att, äfven om en anmärkning komme, den icke bevisar någonting, icke har mer värde, än man vill tillerkänna opinionen hos konstitutionsutskottets ledamöter angående åtgärdens laglighet eller icke; samt att det behöfves, för att anmärkningen skall betydta något mera, helt andra sanktioner än konstitutionsutskottets ordförändes underskrift på, att utskottet har beslutat en anmärkning. I de tider, då vi upplefvat kolera-ukasen och Kongl. Maj:ts påbud angående Gillingeleden, ser jag icke, hvad det skulle vara, som icke Kongl. Maj:t mycket tryggt kunde lagstifta bort af svenska mäns fri- och rättigheter och af svenska statens intressen, i fall icke annat hinder funnes än behöfvat att få en kontrasignation.

Nej, skall 1889 års kungörelses behörighet från konstitutionel synpunkt försvaras, då skall saken debatteras på det sätt, som vi nyss hörde från dåvarande chefen för civildepartementet. Han har från sin synpunkt alldeles korrekt redogjort för sakens skick. Dervid vill jag emellertid erinra om, att, när Riksdagen ändtligen 1884 hade bestämdt uttalat sin mening, att grufvestadgan hörde till det lagstiftningsområde, som enligt grundlagen är underkastadt Riksdagens och Kongl. Maj:ts samfälda beslutanderätt, och då väl icke någon skulle våga bestrida, att grufvestadgan åtminstone innehåller vissa delar, som äro af den oomtvisteligaste civilrättsliga natur, Kongl. Maj:t borde hafva fogat sig efter detta Riksdagens uttalande och icke vidare gjort anspråk på att få behandla grufvestadgan som en ekonomisk lag. Det oaktadt gaf Kongl. Maj:t genom sjelfva formen för utfärdandet af den nya grufvestadgan till känna, att han icke ville böja sig för Riksdagens åsigt, och Kongl. Maj:t kom igen på samma sätt 1894, då han också blott begärde Riksdagens »yttrande.»

Men hvart nu sådant kan leda, huru orimlig denna pretention är, som sannerligen för öfrigt icke i någon mån hjälper till att upprätthålla konungamagten och dess prestige, kan man bäst finna deraf, att Kongl. Maj:t 1894, då Kongl. Maj:t endast ifrågasatte ett Riksdagens yttrande öfver förslag till ändring i grufvestadgan, föreslog, att Riksdagen skulle medgifva Kongl. Maj:t att, på sätt Kongl. Maj:t funne för godt, arrangera om utarrenderande af statens jordegareandel och, der så ej kunde ske, vare sig besluta om åtgärder för bevarande af jordegareandelen eller ock låta den förfalla. Denna befogenhet skulle, enligt Kongl. Maj:ts önskan, Riksdagen meddela åt Kongl. Maj:t *under förutsättning*, att vissa af Kongl. Maj:t föreslagna ändringar i grufvestadgan blefve af Riksdagen *gillade*, men dessa samma af Riksdagen gillade ändringar af vissa paragrafer i grufvestadgan, dem skulle dock Kongl. Maj:t framgent ega rätt att *på egen hand förändra*; och de skulle dock, sådana de af Riksdagen godkänts, utgöra förutsättningen för det nyss omtalade bemyndigande, som Kongl. Maj:t begärde! Det är väl rent af höjden af orimlighet att säga till Riksdagen: under förutsättning, att Riksdagen gillar de och de paragraferna, som jag emellertid förbehåller mig att, när jag vill, sedermera ändra, begär jag, att I skolen gifva mig det och det bemyndigandet.

Nu är det emellertid alldeles i sin ordning att erinra derom,

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

att Riksdagen sannerligen icke är utan skuld i dessa frågor. Min ärade kamrat på stockholmsbänken har erinrat om lydelsen af Riksdagens skrifvelse år 1889. I olikhet med hvad Riksdagen brukar göra, som är, att, när den hos Kongl. Maj:t anhåller om ändring utaf en lag, hvars ekonomiska natur den utan tvekan erkänner, den begär, att Kongl. Maj:t måtte utfärda ny förordning i det och det syftet, eller när den önskar en ändring på den allmänna lagens område, på den lags område, som — hvad den än må kallas — faller under Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma beslutanderätt, Riksdagen brukar begära utredning och förslags framläggande för Riksdagen — med afvikelse från detta bruk begärde Riksdagen 1889 blott, att Kongl. Maj:t skulle taga en fråga under öfvervägande — punkt och slut; hvarutaf ju kunde — jag vill icke bestrida det — hemtas någon anledning att antaga, att Riksdagen i själva verket menade, att om Kongl. Maj:t, efter sitt öfvervägande af frågan, funne, att Riksdagen hade rätt uti den mening, som den antydt, det borde tillkomma Kongl. Maj:t att utan Riksdagens vidare hörande utfärda författning i ämnet. Riksdagen är således icke utan skuld. Ja, det inträffade 1890, att långt efter motionstidens slut uti båda kamrarnes förslag väcktes dels om sådan ändring i grufvestadgan, att mineralfyndigheter, upptäckta å kronojord, som icke till ständig besittningsrätt upplåtits, måtte på för staten gagneligaste sätt disponeras, hvarom Kongl. Maj:t skulle anmodas att framlägga förslag till Riksdagen, dels om anhållan, att Kongl. Maj:t ville förbjuda all inmutning af malmfyndigheter å nyssnämnda kronojord, intill dess förändringarna i förut nämndt syfte blifvit i grufvestadgan vidtagna. Här väcktes sålunda motioner långt efter motionstidens utgång, hvilket tydligtvis innebar, att de skulle undandragas lagutskottets behandling, dit de ju icke kunde vid den tidpunkten remitteras, och få behandlas af tillfälligt utskott. Formelt blef detta tillvägagående icke mycket rimligare därför, att man beträffande den ena af dessa framställningar på samma gång ifrågasatte, att Kongl. Maj:t skulle göra hemställen till Riksdagen, innan beslut fattades i ämnet. Och beträffande den andra ville man rent af uppmana Kongl. Maj:t att använda en rättighet, som man vid andra tillfällen påstår, att Kongl. Maj:t icke eger. I följd af orsaker, som jag här skall förbigå och som icke synas i Andra Kammarens protokoll, blef motionen i denna kammare återtagen i det ögonblick, då remiss skolat ega rum. Men i Första Kammaren blef den ena delen utaf den der väckta motionen af ett tillfälligt utskott tillstyrkt och utaf Första Kammaren voterad, hvarefter äfven Andra Kammaren godkände den delen, sedan Första Kammaren afslagit den del af motionen, som var mest betänklig, nemligen anhållan till Kongl. Maj:t, att han skulle taga sig rätt att på egen hand suspendera inmutningar.

Således, Riksdagen är icke utan skuld. Och det är, då jag så ofta påtalar Kongl. Maj:ts ingrepp på den allmänna lagstiftningens område, min skyldighet att erkänna detta. Riksdagen bör hafva sitt också.

Nu skadar det icke att lägga särskildt märke till de olyckliga ordalag, som Riksdagen använde år 1889, då den, utan att uttala

Besvarande
af inter-
pellation.
(Forts.)

sin önskan att få ett lagförslag af Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagdt, blott bad Kongl. Maj:t att taga en sak under öfvervägande. Ty Riksdagen har gjort likaledes en annan gång; det var 1890. Då hade jag den äran att vara ledamot af kammaren, och jag fäste kammarens uppmärksamhet på det betänkliga i att göra något sådant som att gå till Kongl. Maj:t och bedja honom taga i öfvervägande behovet af en viss ändring i en lag, som faller under Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma lagstiftningsrätt, nemligen förordningen om fängelsestraffs verkställande. Det var nemligen då fråga om en motion, väckt af en mot pressen och pressens män mycket fiendtlig och genom denna sin fiendtlighet äfven något litet berömd senator; i stället för att begära af Kongl. Maj:t ett förslag till ändring uti lagen angående fängelsestraffs verkställighet, skref då Riksdagen — och deruti deltog Andra Kammaren, ehuru jag fäste uppmärksamheten på det inkorrekta och farliga i denna form, och begärde, att Kongl. Maj:t ville »taga i öfvervägande» frågan om ändring i nämnda förordning.

Nu är det — om Andra Kammaren, i likhet med interpellanten, är missnöjd med kungörelsen af 1889 — verkligen lagom åt kammaren att få ligga, som den sjelf har bäddat.

Hvad nu sjelfva frågan om kungörelsens upphäfvande eller icke upphäfvande angår, tillåter jag mig uttala den meningen, att det väl näppeligen kan vara 1896 års Andra Kammares önskan att bringa frågan tillbaka helt enkelt till det tillstånd, hvaruti den befann sig före utfärdandet af 1889 års kungörelse. Jag förmodar, att den rätta lösningen är den, att Kongl. Maj:t kommer med ett nytt förslag, afseende att gå till mötes den önskan, som af 1889 och 1890 års Riksdag uttalades. Och om så sker, vill jag tillägga uttalandet af den önskan, att, då chefen för civildepartementet i motiveringen till 1894 års proposition yttrat, att det tillhörde bolagslagstiftningen att undanröjda den faran, att svenska grufbolag kunde blifva en formalitet, under hvilken blott utländingar och utländska kapital dolde sig, han, då bolagslagen, så vida jag förstår, hittills icke afhjelpat den faran, äfven måtte taga den sidan af saken i betraktande.

Herr Jansson i Taberg: Herr talman, mine herrar! Då jag under en tidrymd af rätt många år arbetat i grufhandteringens tjänst, ber jag att med några ord få belysa förevarande fråga ur rent praktisk synpunkt.

Man torde nemligen med allt skäl kunna antaga, att Riksdagen fortfarande hyser den bestämda meningen, att jordegareätten till mineralfyndigheter på odisponerad kronojord bör åt staten bevaras. Om nu denna kongl. förordning af den 19 augusti 1889 skulle upphävas, kommer följden deraf alldeles tydligt blifva den, att i samma ögonblick inträder grufvestadgans föreskrift, i 17 §, att jordegareandelen till inmutningar på odisponerad kronojord tillfaller inmutaren, i gällande kraft.

Följden deraf blefve naturligen den, att innehafvare af inmutningar till fyndigheter på odisponerad kronojord, exempelvis dessa

kolossala tillgångar, hvarom interpellanten talade, så skyndsamt som möjligt inkomma till vederbörande och begära utmålsläggning.

Detta skulle då icke heller kunna förvägras dem, och vid dessa utmålsläggande komme grufvestadgans föreskrift i § 17 att tillämpas, och således staten beröfvas jordegareätten till samtliga dessa fyndigheter.

Då jag för min del icke kan förmoda, att detta skulle i någon mån vara Riksdagens önskan, ber jag att få uttala den förhoppning, att, i fall denna kongl. kungörelse af den 19 augusti 1889 skulle upphävas, sådant icke måtte ske, utan att samtidigt dermed en fullt effektiv lagstiftning införes, som åt staten bevarar denna rätt.

Jag har önskat att till protokollet få uttrycka denna min mening.

Herr Kardell: Blott ett par ord med anledning af de båda sista ärade talarnes anföranden. Herr Hedin föreslog, att man borde inskränka sig till att begära, att med det första ett nytt förslag angående jordegareandelen skulle framläggas för Riksdagen. Men häremot vill jag anmärka, att, äfven om ett nytt förslag framläggas, det icke är gifvet, att det blir antaget. På det sättet kan det således dröja år ifrån år, och under tiden kommer det nuvarande olidliga tillståndet i lappmarkerna att fortfara. Således kunde det hända, att ingen industri komme till stånd der uppe ännu på mycket länge.

Herr Jansson i Taberg förklarade, att, i fall författningen af år 1889 komme att upphävas och utmålsläggning sålunda komme att beviljas vederbörande inmutare, jordegareandelen skulle tillfalla dem, men kronan förlora sin jordegareandel. Det är icke så, det skulle icke blifva så enligt det förslag, jag nyss hade äran framställa i öfverensstämmelse med hvad kommerskollegium och bergmästarembetet i Norra distriktet tillstyrkt. De hafva nemligen uttalat som sin åsigt, att, om 1889 års författning skulle upphävas, de, som erhöle utmål, skulle, som nämndt, uttryckligen förpligta sig att ställa sig till efterrättelse, hvad som framdeles kunde blifva bestämdt i afseende å sättet för uttagandet af statens jordegareandel. På detta sätt komme staten icke att förlora någonting. Ty på samma gång en lag antoges, som reglerade detta förhållande, skulle staten inträda i sin fulla rätt.

Omvändt har staten endast idel fördel af att författningen af 1889 med det första upphävas mot nämnda vilkor.

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne afslutad.

§ 6.

Upplästes följande till kammaren ytterligare inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman A. W. Styrlander på grund af sjukdom är förhindrad att under de närmaste dagarne deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygar

Stockholm den 17 april 1896.

Frithiof Odenius,
legitim. läkare.

§ 7.

Herr statsrådet m. m. *V. L. Groll* aflemnade härefter Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående beviljande af statsbidrag för nyreglering af viss del af Mariestad i följd af den staden år 1895 öfvergångna brand; och
angående anslag till beredande åt lappar inom Jukkasjärvi och Enontekis socknar af Norrbottens län af eftergift i viss dem åliggande ersättningskyldighet.

Dessa kongl. propositioner bordlades.

§ 8.

Efter föredragning af herr *E. Svenssons* från Karlskrona motion, n:o 241, hänvisades densamma till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

§ 9.

Jemlikt derom förut fattadt beslut företogs nu först till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 21, angående vissa ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

Angående
tullen å göd-
ningsämnen.

Punkten 1.

I motion n:o 28 inom Första Kammaren bade herr *C. O. Bergman* föreslagit: »att *superfosfat*, som icke äro att hänföra till råmaterialier, måtte beläggas med en tullafgift af 50 öre per 100 kilogram, eller, om denna norm icke kunde anses lämplig, af vissa procent i förhållande till varans värde».

Utskottet hemstälde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

I afgifven reservation hemstälde deremot herrar *Almström*, af *Burén* och *Swartling*, att *superfosfat* måtte äsättas en tull af 25 öre per kilogram.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Swartling*: Jag skall endast be att, på de i motionen och i den vid betänkandet fogade reservationen anförda skäl, få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den afgifna reservationen.

Herr *Collander*: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag undrar, om icke reservanterna i sitt förslag hafva gjort sig skyldiga till någon misskrifning. Det står nemligen 25 öre per kilogram, och det skulle bli en mycket hög tull. Det är således förmodligen någon annan siffra, som åsyftas.

Det förefaller mig dock i alla fall otroligt, att Andra Kammaren skulle vilja vara med om att belägga en nödvändighetsvara för jordbruket med tull. Det vore ju, när man förut åstadkommit en förhöjning af tullen å jordbruksprodukter, liktydigt med att taga med ena handen, och gifva med den andra. Jag föreställer mig att ett sådant förfaringsätt icke bör hafva någon anklang.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Swartling: Det har blifvit förbisedt, att ett tryckfel insmugit sig i reservationen, då det står, att å superfosfat skulle åsättas en tull af 25 öre per kilogram; det skall naturligtvis vara 25 öre per 100 kilogram.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

*Angående
tullen å läder
m. m.*

I denna punkt hemställde utskottet, att Riksdagen, med bifall till en af herr *P. M. Söderberg* inom Första Kammaren väckt motion, n:o 40, i hvad densamma afsåge nedannämnda varuslag, måtte besluta:

- a) att tullsatsen för *sulläder och bindsulläder* skall höjas till 40 öre per kilogram; samt
- b) att tullsatsen för *Hudar och Skinn, ej hänförliga till pelsverk, beredda, andra slag*, skall höjas till 65 öre per kilogram.

Häremot hade reservation anmäls af herrar friherre *v. Schwerin*, *Collander*, *Fredholm* från Stockholm, *Jansson* i Krakerud, *Olsson* i Sörnäs, *Lundström* och *Bruhn*, hvilka hemstält:

att Riksdagen, med afslag å herr *Söderbergs* motion i hvad densamma afsåge nu ifrågavarande varuslag, måtte besluta:

- a) att tullsatsen för *sulläder och bindsulläder* måtte bibehållas vid 24 öre per kilogram; samt
- b) att tullsatsen för *Hudar och Skinn, ej hänförliga till pelsverk, beredda, andra slag* jemväl måtte bibehållas vid nu gällande belopp eller 47 öre per kilogram.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr *Collander*: Jag får här, i olikhet med hvad som skedde vid föregående punkt, anhålla, att utskottets förslag förkastas, och i stället den reservation, som å sid. 33 finnes afgifven af åtskilliga utskottsledamöter från denna kammare, måtte antagas, eller att kammaren beslutar, att den tullsats, som nu är gällande å dessa artiklar, äfven fortfarande må bli gällande.

Angående
tullen å läder
m. m.
(Forts.)

Det har, i anledning af den under de senaste åren återkommande frågan om höjd tull å läder, ofta blifvit framhållet, att detta är en så betydande nödvändighetsvara för den mindre bemedlade allmänheten, att det för densamma skulle bli en alltför stor tyngd, om tullen derå ökades.

Reservanterna ha beräknat, att de af utskottet förordade högre tullsatserna å läder och å skodon komme att för den konsumerande allmänheten sammanlagdt medföra en *tillökning* i den årliga kostnaden för dessa nödvändighetsvaror af bortåt *en million kronor*. Det blefve i synnerhet den jordbrukande befolkningen, som skulle få vidkännas denna kostnad. Ty lädret användes af denna befolkning icke endast såsom af hvar och en annan till fotbeklädnad, utan det användes äfven till en del andra viktiga artiklar, såsom seldon m. m. Då man iakttagert lädernoteringarne — under gårdagen noterades t. ex. på Göteborgs börs för finare prima amerikanskt sulläder ett pris af kronor 2: 15 å 2: 30 — finner man, att, när man drager tullen, 24 öre per kilogram, från detta pris, densamma utgör mer än 10 procent af varans värde. Detta är enligt min tanke ett fullt tillräckligt skydd.

Utskottet talar om, att vi här i landet vid läderberedningen icke tillgodogjort oss de billigare och snabbare garfverimetoderna, utan hålla på med äldre metoder för läderberedning, hvilka utskottet anser haiva stora företräden. Ja, i det hänseendet torde dock allmänheten vara bäst i tillfälle att bedöma, hvilken lädersort, som är den förmånligaste att begagna; och under de senaste åren har också verkligen hos oss på detta område den åsigten börjat göra sig gällande, att man borde införa de nyare och bättre metoderna, och jag tror, att den tiden kanske icke är så långt aflägsen, då vi komma att taga detta nya steg i denna näring.

Jag anhåller därför, herr talman, om afslag å utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr *Lundström* instämde häruti.

Herr Dieden: Då jag icke antecknat mig såsom reservant vid någon punkt i föreliggande utskottsbetänkande, anhåller jag att härmed få tillkännagifva, att jag inom utskottet röstat mot de föreslagna tullförhöjningarne och att jag kommer att göra detsamma här i kammaren.

Jag yrkar alltså, herr talman, afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Swartling: Herr talman, mine herrar! Jag ber att få göra ett motsatt yrkande mot det, som nyss framställdes, och ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Det är enligt min tanke fullständigt konstateradt såväl af utskottet som af 1888 års tullkomité, att läderindustrien är i behof af ökad tullskydd. Det framgår af det nu föreliggande betänkandet, att, under det öfriga fabriksgrenar i vårt land utvecklats sig till den grad, att deras tillverkningsvärden för närvarande uppgå

till nära tre gånger så mycket, som de voro år 1871, läderfabrikationen dock ännu står på samma ståndpunkt, som den då intog. Det är en gammal sats som säger: att det, som icke går framåt, går tillbaka, och den är fullständigt tillämplig beträffande läderindustrien, icke endast med hänsyn till tillverkningsvärdet, utan äfven med hänsyn till de kvantiteter, som blifva afverkade. Såsom af de vid betänkandet fogade tabellerna synes, utgjorde tillverkningen af sulläder år 1871 i rundt tal 948,000 kilogram och 12,400 stycken, under det att den år 1893 utgjorde endast 439,000 kilogram och 9,900 stycken. Den är sålunda ungefär hälften nu mot hvad den var 1871. Under tiden har deremot importen vuxit alldeles orimligt, så att den under samma tid nära nog elfvadubblats. Utförseln af oberedda hudar och skinn, d. v. s. af den vara, som särskildt utgör materiel för läderfabrikationen, men icke kan af denna fabrikation konsumeras, utan måste till stor del skickas ut, denna utförsel har, säger jag, vuxit från i rundt tal 438,000 kilogram år 1871 till 2,646,000 kilogram år 1895, sålunda mer än sexdubblats. Allt detta synes mig visa, att läderindustrien arbetar under särdeles tryckta förhållanden, och detta i följd af konkurrensen med utlandet.

Nu säger man, att dessa tryckta förhållanden härleda sig af de i utlandet rådande bättre arbetsmetoderna, i synnerhet af den s. k. snällgarfningen. Ja, det är väl sant, att sådana metoder användas på en del ställen, men de äro dock icke allmänt införda, utan till största delen användas samma arbetssätt som hos oss. Men utlandet kan afsätta sin öfverproduktion hos oss och gör det till lägre pris, än vi kunna sälja vår egen vara till, och detta tack vare den omständigheten, att tullen är för låg. Också var jag redan i fjol i tillfälle att erinra derom, att det knappast finnes något land i Europa, utom frihandelslandet England, som har en så låg tullsats å hudar och skinn som den, hvilken vi hafva. Det finnes icke något af de länder, som hafva tullskydd, som har under 32 öres tull på denna vara, men väl de, som hafva betydligt högre, såsom t. ex. Ryssland, der den utgör kronor 1: 04. Då dessa länder finna behof af så högt skydd åt ifrågavarande industri, så synes det mig också, som om behofvet hos oss vore oafvisligt att vidtaga åtgärder i den riktning, som utskottet föreslagit.

Det vill ock synas mig, som det skulle vara af särskildt intresse för landtmännen att se till, att garfveriindustrien komme i ett lyckligare läge, enär den ju är konsument af en del produkter, som landtmännen frambringa. Det framgår också af tabellerna, att priset på utförda oberedda hudar och skinn har gått ned från kronor 1: 70 per kilogram, som det var 1871, till 40 öre, som det var 1893. Nu kan man möjligen säga, att det är ett prisfall, som i allmänhet egt rum, men så är icke förhållandet. Ty priset på införda oberedda hudar och skinn har i medeltal stält sig så, att det år 1871 uppgick till kronor 1: 60 och 1894 till 75 öre. Priset på den senare varan har sålunda nedgått till icke fullt hälften af det pris, som var gällande år 1871, under det att priset på den förra varan sjunkit ned till under en fjerdedel. Det bör, synes det mig, icke vara likgiltigt för landtmännen, hvilket pris som betalas för hudar och

*Angående
tullen å läder
m. m.
(Forts.)*

Angående
tullen å läder
m. m.
(Forts.)

skinn af här i landet slagtrade kreatur, och man borde därför kunna påräkna deras understöd till garfveriindustriens upphjelpande.

Jag ber, herr talman, att på grund af hvad jag nu yttrat och med stöd af de skäl, som finnas anförda i utskottets betänkande, få yrka bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Med herr Swartling förenade sig herrar *Petersson* i Boestad, *Petri* och *Larsson* från Upsala.

Herr friherre von Schwerin: Den närmast föregående talaren hänvisade beträffande denna närings tillbakagång till tabellerna på sid. 4 och 5 i bevillningsutskottets förevarande betänkande. Men såsom herrarne lätt kunna öfvertyga sig, gå dessa tabeller icke längre än till och med år 1893. Jag skall därför be att få göra ett litet tillägg för år 1894. Jag har erhållit mina siffror af en kamrat här i kammaren, och de grunda sig på utdrag ur till kommerskollegium insända uppgifter. De äro sålunda lika officiella som siffrorna i tabellerna.

Talaren på norrköpingsbanken sade, att denna näring gått tillbaka; men de siffror, jag nu tänker anförä, visa, att, om man i detta hänseende ser på uppgifterna derom för de sista åren, förhållandet icke varit så. Enligt de siffror, som finnas intagna i tabellerna, utgjorde 1893 arbetarnes antal inom denna näringsgren 1,764 stycken och tillverkningsvärdet af sulläder, smorläder och skinn 5,409,668 kronor. Enligt de officiella siffror, som jag fått, hade redan 1894 arbetarnes antal ökats till 1,859 stycken och tillverkningsvärdet af sulläder, smorläder och skinn till 6,030,460 kronor eller med icke mindre än 10 procent. För 1895 finnas ännu inga uppgifter, men det är antagligt, att en stegring äfven för det året kommer att visa sig på samma sätt. Man säger visserligen, att den utländska importen tilltagit. Ja, det är sant, men då den inhemska konsumtionen stigit i ytterligt stor grad, är det alldeles klart, att garfveriindustrien inom landet också tilltagit ganska afsevärdt.

Man har äfven stundom talat om, att det norska lädret är en svår konkurrent till det svenska. Detta förefaller märkvärdigt, då man vet, att norrmännen för sina råa hudar och skinn betala det samma som vi och de dessutom härifrån, enligt hvad jag hört uppgifvas, importera en för läderberedningen så vigtig artikel som ekbark. Om de de de det oaktadt kunna sända sina garfveriprodukter öfver till oss och konkurrera med oss, så vittnar det åtminstone icke till fördel för våra svenska garfverier.

Herr Swartling vädjade till kammarens landtmän och bad dem betänka, att de genom ökad tull skulle få bättre betaldt för sin produktion af hudar och skinn. Men jag ber att få fråga, huru detta skall gå till. Tro herrarne, att våra garfveriidkare skola betala mera för inhemska hudar och skinn, än hvad de nödgas betala för dylika, som importeras från utlandet, t. ex. Argentina? För mig åtminstone förefaller det otroligt. Priset kommer naturligtvis fortfarande, äfven om tullen höjes, att rätta sig efter priset på den råvara, som importeras utifrån. Följden skulle endast blifva, att landtmännen finge

betala mera för hvad de behöfva af läder. Jag hemställer, om icke detta är en utgiftspost, som redan nu är temligen dryg för oss, och om icke konsumtionen af läder tilltagit ofantligt under senare tider.

*Angående
tullen å läder
m. m.
(Forts.)*

Förr var det åtminstone i min trakt sällsynt att på landet få se läderselar på dragarne, utan seldonen voro sammansatta af jernlinor, rep, bast och dylikt. Nu deremot har nästan hvarenda en landtman läderseldon. Ungefär enabanda är förhållandet, om man tänker på folkskolebarnens fotbeklädnad förr och nu. Förr såg man barnen nästan endast med öppna trätofflor, äfven i köld och väta; men numera gå de nästan alltid i läderskodon. När man betänker detta, undrar jag, om det kan vara skäl att ytterligare stegra priset på en sådan nödvändighetsartikel. Jag tror det icke.

Det är vidare en sak, som man måste komma i håg, när det är fråga om att lägga en så hög tull som den föreslagna på läder, och det är, att lädret fick sin tullförhöjning redan innan andra varor fingo någon tull; ty lädertullen var egentligen den första tull, som det nu rådande systemet lyckades eröfra. Det skedde år 1885, då tullen höjdes från 14 till 24 öre; en förhöjning, som trädde i kraft 1886 och väl icke kan kallas obetydlig. Sedan dess har visserligen icke någon förhöjning skett, och detta anför man också såsom skäl att nu åsätta högre tull; men man måste dervid komma i håg, att, såsom ofvan nämnts, den ifrågavarande artikeln hade den stora förmånen att kapa åt sig den första tullförhöjningen; och jag tycker då, att det icke kan vara anledning att nu besluta ytterligare förhöjning.

Vidare skall jag be att få påpeka, att, om Riksdagen nu skulle åsätta den föreslagna tullsatsen, följden torde blifva den, att de små garfverierna komme att lida deraf i stället för att hafva någon fördel. Ty min privata öfvertygelse är, att i sådant fall garfverindustrien skulle komma att koncentreras till några få stora garfverier, som komme att slå i hjel de små. Helt eller halfmillionbolag skulle bildas, der rörelsen komme att bedrifvas fabriksmessigt med material, som i hela skeppslaster importerats utifrån och vid sidan af hvilka de små garfverierna ej skulle kunna hålla sig uppe. Det skulle komma att gå i denna industri som i qvarnindustrien, der de mindre qvarnarna blifvit undanträngda af de stora bolagen; ty det är väl ingen, som icke numera erkänner, att det äfven för temligen medelstora qvarnar är omöjligt att taga sig fram. De äro nästan värdelösa; och på samma sätt skall det komma att gå i läderindustrien. Allt detta tal om ömhet för de små garfverierna skulle blott bereda ris för deras rygg.

Till sist skall jag be att få framställa det spörsmålet till kammaren, om kammaren verkligen anser det vara skäl att pålägga en sådan tullskatt som denna, då statsinkomsterna redan visa ett så stort öferskott, och då man redan nu kan se och beräkna — det kan jag säga, som sitter i bevillningsutskottet — att inkomsterna för 1897 ställa sig så, att, äfven om hvart enda öre, som Kongl. Maj:t begärt för 1897, skulle beviljas — hvilket icke kommer att ske — men, säger jag, äfven om det skulle ske, och äfven om hela tilläggsbevillningen toges bort — budgeten ändå skulle komma att gå i hop.

Angående
tullen å läder
m. m.
(Forts.)

Detta vore mycket lätt att ådagalägga. Jag vill dock icke nu plåga kammaren med att anföra några siffror, ehuru det kanske kan komma att ske längre fram. Men jag vill dock nämna, att i statsbudgeten vissa poster äro så lågt beräknade, att de — jag vill icke säga, att det är afsigtligt — dock låta skymta fram, att man tänkt sig möjligheten af, att Riksdagen icke skulle gå in på tilläggsbevillningen. En sådan post är hvitbetssockeraccisen. I Kongl. Maj:ts proposition är den beräknad till 7 millioner kronor, hvilken summa genom den ytterligare förhöjningen skulle stiga med 800,000 kronor. Men jag tror mig alldeles bestämdt kunna påstå, att, med den betproduktion, som redan nu är gifven på kontraherade arealer, denna accis skall komma att uppgå till 9¹/₂ millioner kronor; och jag är så säker derpå, att jag skulle kunna åtaga mig att garantera, att den icke kommer att understiga 9 millioner kronor. Det blir således blott på denna post en ökning af inkomsterna af minst 1,200,000 kronor, och dessutom har ju Riksdagen nu äfven äsatt en förhöjd fläsktull, som ock kommer att stiga till ett betydligt belopp. Jag kan därför icke inse, hvarför Riksdagen till detta stora öfverflöd nu skulle lägga ytterligare en half eller hel million, tillkommen genom en finansställ på en sådan nödvändighetsvara som läder, och jag skall därför yrka bifall till reservationen i denna punkt.

Häruti instämde herr *Schönbeck*.

Herr Waldenström: Då jag tager mig friheten att yttra mig i denna fråga, gör jag det för att påpeka några uppgifter i en artikel rörande lädertullen, som förekom i Stockholms Dagblad för i går afton. Dessa uppgifter äro lemnade af en läderfabrikör, en af vårt lands större garfveriegare, som jag personligen känner, och som skickat mig uppsatsen i ämnet för att få den införd i Stockholms Dagblad, dit jag äfven lemnat densamma. Jag sätter så mycket större förtroende till hans uppgifter, som han är en i yrket sedan gammalt erfaren man, och derjemte är — hvilket kan hafva sin betydelse för hvad han i denna sak säger — en mycket allvarlig och sträng protektionist, så att ingen bör kunna misstänka, att det är »frihandelsgalenskap», som drivit honom att skriva hvad han skrivit. Han säger: »Vi äro sullädersgarfvere och hafva varit med under 4 perioder, 59, 24, 14 och 24 öre tull å sulläder, utan att ha erfarit hvarken nackdelar eller fördelar, beroende derpå, att vi ha beredt en vara, afsedd för finare skodon, som står utanför det importerade hemlocklädret, som uteslutande passar för grofskor.»

Och vidare säger han: »Sullädersfabrikerna kunna ej upptaga konkurrensen med amerikanarne, som hafva förutsättningar genom hudar och garfämnen, som intet annat land i Europa. Tullförhöjningen till 24 öre gjorde ingen verkan, importen af läder ökades för hvarje år, under det importen af råhudar minskades. Sullädersberedningen är ej vidare någon hufvudsak och torde ej heller kunna blifva det, ty den är ej naturlig för vårt land. Hudarna och ej så liten del af garfämnet måste tagas utifrån. Arbetet spelar heller ingen roll, ty en halfva sulläder och ett välberedt kalfskinn draga lika stor arbets-

kostnad. Tullens höjning till nu föreslaget belopp kan ej hindra importen; det blifver endast en ren beskattning på en af våra största förnödenhetsartiklar, och skulle drabba dem, som slita grofskor.»

*Angående
tullen å läder
m. m.
(Forts.)*

Jag vill hemställa till kammaren, om det kan vara rimligt att i sulläderfabrikationens intresse försöka genom förhöjd tull upprätthålla en industri, som för vårt land icke är och icke kan vara naturlig, en tullförhöjning som endast kan hafva den följden att blifva en beskattning på dem, som slita grofskor. Men hvilka de äro, som slita grofskor, och det med besked, det veta herrarne nog sjelfva.

Herr Gustaf Ericsson från Stockholm: Det var med anledning af talarens från norrköpingsbänken yttrande, som jag begärde ordet. Nu har emellertid denne talare redan blifvit bemött af friherre von Schwerin; och likaledes har herr Waldenström i flera afseenden förekommit mig.

I bevillningsutskottets utlåtande n:o 19 rörande den progressiva beskattningen uttalades farhågor för att densamma skulle motverka sparsamheten. En sådan indirekt beskattning som den föreslagna tullförhöjningen på läder skulle icke allenast hindra sparsamheten utan rent af omöjliggöra all sparsamhet särskildt för den mindre bemedlade. Om talaren på norrköpingsbänken vädjade till landtmännen för ett intresse, som icke finnes, så ber jag att få vädja till landtmännen för andra intressen, som verkligen förefinnas. Det är ju här fråga om en beskattning, som gäller den äldre och barnet lika väl som den arbetsföre mannen och hans hustru. Jag känner mycket väl till från min ungdom både på landet och äfven här i Stockholm, huru ofta skolläraren så väl från skolbarnen sjelfva som från deras föräldrar på sin fråga, hvarför barnen icke kommit till skolan, fick höra det svaret, att brist på skodon varit orsaken. Nu har väl detta förhållande något förbättrats; men att då vilja taga ut — såsom reservanterna uträknat — bortåt en million kronor i indirekt skatt på en sådan nödvändighetsartikel, förefaller mig verkligen mycket hårdt handladt mot de mindre bemedlade. På samma gång jag derför ställer en vädjan till kammarens representanter att något behjerta detta, ber jag att få anföra ett yttrande af en talare i denna kammare, som förlidet år vid en tullmotions behandling här yttrade, att han ville vara mera menniska än tullvän, och som i år förklarade i samma fråga, att han ville vara mera rättvis än tullvän; och jag hoppas, att jag icke förgäfvets skall vädja till kammarens ledamöter — äfven dem, som äro tullvänner — när jag ber dem behjerta detta hans tänkvärda yttrande.

På grund af hvad jag nu anført ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Lindgren: Herr talman, mine herrar! Då jag äfven i år finner mig föranlåten att för några minuter taga kammarens tid i anspråk, ber jag att få förutskicka den anmärkningen, att hvad jag har att säga icke är dikteradt af otacksamhet mot motionären eller det ärade bevillningsutskottets ledamöter för deras visade vänlighet och omtanke för läderindustrien, utan af känslan deraf, att jag icke i

*Angående
tullen å läder
m. m.
(Forts.)*

någon fråga finner mig berättigad att främja enskild intressepolitik och allra minst i mitt eget på någon egennyttiga baserade intresse.

Af den statistik, som bevillningsutskottet vidfogat betänkandet, skall jag be att få anföra det för mig glädjande faktum, att garfveriindustrien är en stabil industri med ett arligt tillverkningsvärde af fem och en half millioner kronor, i trots af den ärade talaren på norrköpingsbänken, som ville bevisa, att den var i nedgående jemfördt med år 1871. Att all industri hade ett visst uppsving under åren 1872—1880 är känt och erkänt; och orsaken dertill var, som vi väl veta, att under dessa år skulle 2 af Europas största nationer ersätta hvad deras krig 1870—1871 hade dels konsumerat och förstört, dels hindrat och hämmat de båda ländernas industri att tillverka. Men sedan dessa behof blifvit fyllda, och de båda ländernas fabrikation kommit i normalt läge igen, gick den svenska industrien åter ned till sitt normala skick. Det är således icke garfverifabrikationen ensam, som rönt detta öde, utan det har delats af de flesta industrier. Bevillningsutskottet anför, att antalet garfverier i landet under de senare åren minskats. Ja, det är en obestridlig sanning. Men en stor orsak dertill — om icke den största — är, att på senare tider i åtskilliga städer bildats garfveribolag, som inköpt flere enskilda garfverier, hvilka nu drifvas under en gemensam firma.

Motionären hänvisar till motiveringen i sin vid föregående riksdag afgifna motion i samma syfte; jag skall därför äfven inskränka mig till att åberopa, hvad jag då tog mig friheten att yttra deremot. Men jag kan icke underlåta att dervid fästa kammarens uppmärksamhet på den omständigheten, att om till exempel läderindustrien förlidet år behöft någon som helst hjälp eller stöd eller skydd, som det heter, och detta behof varit afhjelpat med den då föreslagna tullförhöjningen med 16 öre, så böra såväl motionären som bevillningsutskottets ärade ledamöter nu känna sig mer än tillfredställda, när sedan dess den föreslagna tullförhöjningen mer än 3 gånger kommit denna industrigren till del.

Alltså, när Riksdagen *då* afslog motionen i fråga, så anser jag enligt mitt förmenande, det Riksdagen nu har fyrdubbla skäl att afslå motionen.

Jag har förmodat — och i denna förmodan har jag blifvit styrkt af den ärade talaren på norrköpingsbänken — att motionären afsåg med denna motion ej blott ett industriintresse utan äfven ett jordbruksintresse, nemligen att vinna en förhöjning i priset på slagthudar och i sammanhang dermed på slagtkreatur. Men äfven i det hänseendet borde motionären nu, under nuvarande förhållanden, finna sig fullt tillfredställd, när svenska slagthudar för närvarande betinga 15 å 20 öre högre pris per kilogram än för ett år sedan.

Slutligen skall jag be att få säga ett par ord om den af utskottet åberopade skrifvelsen af garfveriiddkare till representationen, och jag vill helt kort säga, att min uppfattning är den, att när en skrifvelse till den svenska representationen börjar med en omedveten osanning och slutar med en utsliten, intetsägande fras angående »fosterlandet» etc., så vittnar den endast om, att författaren i fråga anser, att representationen skall vara bra okunnig om förhållandet i fråga.

Jag anser, att motionären har med sin motion i år till full evidens bevisat *antingen*, att han icke alls tagit notis om konjunkturerna inom lädervarubranschen, *eller ock*, hvad troligare är, att han anser konjunkturerna för en bisak och skatteobjektet för en hufvudsak; och ditåt synes majoriteten inom bevillningsutskottet äfven luta. Och jag är verkligen af samma åsigt som dessa, att sullädet i synnerhet är ett varaktigt skatteobjekt; det garanteras till och med af Sveriges geografiska läge, enär Sveriges jordbrukare ej kunna producera för sulläderberedningen dugliga hudar, utan dessa, såsom en föregående talare påvisade, måste importeras från Buenos Ayres, Rio Grande, Pernambucco med flera ställen, och ej blott de utan äfven en del garfämnen. Det kommer att dröja länge, innan Sveriges läderindustri kan förse nationen med dess behof af sulläder.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Ja, jag vill bara säga ett par ord, och det är detta, att, ehuru jag hvarken för närvarande är fabrikant af läder eller förr varit det och således rakt ej har något intresse af saken, det ändå synes mig, att, så länge vi ha ett skyddssystem, är det rätt och billigt att skydda såväl läderfabrikationen, som utgör en ganska stor och viktig industrigren inom landet, som den dermed sammanhängande skofabrikationen eller skomakerirörelsen. Ty man kan ej gerna begära, att det skall blifva skydd på det ena, om det ej blir det äfven på det andra och således också på det, som här har föreslagits. Derför anser jag, att detta är en viktig fråga, som berör landets ekonomi i dess helhet, ty, så länge vi ha ett skyddssystem, bör det komma äfven denna industri till godo.

Jag vill ej hålla någon lång diskussion, som sagdt, ty vi få vara här tillräckligt länge om qvällarne ändå. Jag vill blott be att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herr *Erickson* i Bjersby.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den vid punkten fögade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som med afslag å hvad bevillningsutskottet hemställt i andra punkten af förevarande utlåtande n:o 21 bifaller den af friherre von Schwerin m. fl. vid denna punkt afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Angående
tullen å läder
m. m.
(Forts.)

Omröstningen utföll med 139 ja mot 75 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Punkten 3.

Bifölla.

*Angående
tullen å jäst.*

Punkten 4.

I motion n:o 104 inom Andra Kammaren hade herr friherre *von Schwerin* föreslagit »att tullsatsen för jäst, alla slag, åter sänkes till sitt förra belopp af 20 öre per kilo; samt att Riksdagen måtte medgifva, att denna tullsats måtte tillämpas från och med den dag under innevarande år, som af Kongl. Maj:t bestämmes.»

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas, hvaremot, i afgifven reservation, herr friherre *von Schwerin* och hans ofvannämnde medreservanter hemställt, att Riksdagen ville besluta att sänka tullsatsen å *jäst*, alla slag, till 20 öre per kilogram.

I fråga härom anförde:

Herr Swartling: Jag ber endast att få säga, att redan den omständigheten, att den i fjor beslutade förhöjningen varit gällande endast sedan den 1 januari i år, bör vara skäl nog att icke deri nu göra någon ändring. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson från Stockholm: Jag trodde, att motionären sjelf här skulle hafva begärt ordet, men då han icke synes vara närvarande, får jag nämna, att jag för min del kommer att yrka bifall till motionen och det på ganska goda skäl. Jag skickade för någon tid sedan fram en liten så att säga »blänkare», som jag hoppas må hafva gjort åtminstone någon verkan. Det är, mine herrar, ingen liten fråga vi nu hafva att behandla. Det jästbehof, som behöfves för all den brödbakning, som i vårt land eger rum, är, om det förvandlas i pressjästform, 12,000,000 kilogram, och 12,000,000 kilogram efter 60 öre pr kilogram gör 7,200,000 kronor. Den tull, som för detta belopp skulle utgå, gör 3,000,000 kronor. Den förhöjning, som förra året äsattes, nemligen 5 öre utgör för 12 millioner kilogram 600,000 kronor — allt förutsatt, att man allmänt begagnade pressjäst. Nu är det ju naturligt, att när pressjästens pris höjdes med 5 öre, blef priset på bryggerijästen, hvaraf nog användes en större mängd än af pressjäst, också deraf förhöjdt; och dumma skulle bryggarne ha varit, om de ej begagnat sig af detta förhållande.

Utskottets kläm är afstyrkande, men dess motivering talar mera för motionärens kläm än för utskottets egen. Utskottet säger på — jag tror — sid. 13 i betänkandet:

»Den allt mer ökade införseln af jäst synes utskottet ådagalägga, att jästfabrikationen inom vårt land har att uthärda en konkurrens från utlandet, särskildt från Danmark och Norge, hvilken,

om än den införda quantiteten icke är särdeles betydande i förhållande till den, som i landet tillverkas, dock utöfvar ett starkt tryck på varans pris.»

Angående
tullen å jäst.
(Forts.)

Utskottet borde icke ha försämrat sin ställning med att åberopa importen från Norge, ty ju mera vi höja pressjästtullen, dess större fördel bereda vi norrmännen, så länge desse få införa pressjäst tullfritt i landet.

Vi ha således för vår del, vi, som äro motståndare till utskottets förslag, endast att hålla oss till, hvad utskottet säger rörande importen från Danmark, och derom använder utskottet uttrycken: »den allt mer ökade» eller »den icke obetydliga» importen från Danmark. Enligt utskottets egna tabeller förhåller det sig med den importen så, att, när från Danmark till Sverige år 1890 importerades 15 procent af vår egen tillverkning, importerades det år 1891 $10\frac{2}{3}$ procent, 1892 $3\frac{3}{4}$ procent, 1893 $3\frac{2}{3}$ procent och 1894 $2\frac{2}{3}$ procent. Kan det då vara tal om någon större konkurrens, och kan detta kallas en *ökad* import?

Utskottet säger vidare, att, sedan en tillräckligt hög tull blifvit åsatt denna vara, har produktionen af densamma utvecklat sig till en betydande näringsgren i vårt land. Ja, det må utskottet väl säga, ty nog är den åsatta tullen tillräckligt hög; och jag tror, att det för utskottet skulle vara svårt att uppgifva någon annan näring, som på så kort tid utvecklat sig i så oerhörd grad som pressjästberedningen i vårt land. 1890 och 1891 var nemligen tillverkningen inom landet 894,000 kilogram per år, 1892, 1893 och 1894 var den 2,289,000 kilogram om året.

Förra årets motionär och förra årets reservanter i denna fråga använde hvar och en på sitt håll tusentals siffror för att bevisa, att hvar och en hade rätt i sitt påstående. Jag skall anhänga att blott få anföra några få siffror, en från hvardera parten. Motionären påstod, att till beredande af 75 kilogram ren jäst åtgick 487 kilogram spanmål. Reservanterna deremot ansågo, att det ej åtgick mer än 195 kilogram. Det är underligt, att man, då det gäller i och för sig så små summor, kan komma till så stor differens, att antingen motionären har uppgifvit två gånger för mycket eller reservanterna två gånger för litet. I förra årets betänkande stå dessa siffror emellertid för deras räkning, för motionärens räkning, för kammarens och för framtidens räkning. Men ingen har, så vidt jag vet, kunnat förneka riktigheten af reservanternas siffror. Och ingen lär väl heller kunna bestrida herr Fredholms, friherre Schwerins samt herrar Bokströms, Collanders m. fl. räknekunnighet, och ingen *har* heller bestridt den. Man har helt enkelt i år liksom förra året ej brytt sig om att kontrollera siffrorna, vare sig motionärens eller reservanternas, utan rätt och slätt, på grund af att denna tull föreslagits, tagit den blott därför, att den blef föreslagen.

Utskottet säger slutligen, att, då tullen har blifvit så nyligen åsatt, att man ej ännu kan inse, huru den kommer att verka, det ej kan vara lämpligt att nu sänka densamma. Ja, jag skulle vilja fråga utskottets ledamöter, om de kunna uppgifva, på hvad sätt de skulle kunna få reda på verkningarne deraf, men det kan jag säga

Angående
tullen å jäst.
(Forts.)

utskottets herrar ledamöter, att, om de ha tid och tålmod att vänta 10 å 15 år fram i tiden, så skola de finna, att verkningarna komma att bli de, att pressjästfabrikationen i förening med bränvinsbränningen här i riket kommer att förse oss med pressjäst, så mycket vi behöfva. Vi skola då slippa att använda den mer obehöfvade bryggerijästen och behöfva ej såsom förr i världen lägga surdeg. Denna fabrikation skall, som sagdt, förse oss med hela vårt jästbehof samt dessutom med allt det bränvin vi behöfva, och då kunna vi säga adjö åt potatesbränvinet här i Sverige.

Jag ber alltså att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr friherre von Schwerin: Efter det utmärkta och sakrika anförande, som nyss hållits, skulle jag helt enkelt kunnat afstå från att yttra mig, i synnerhet som min åsigt i frågan torde vara temligen väl känd. Men efter som jag nu i alla fall har ordet, skall jag be att få taga vid, der den siste talaren slutade, samt ytterligare påpeka några omständigheter.

Det är ju allmänt känt, att till förmån för potatesbränvinsnäringsen, som bedrifves i vissa trakter af vårt land, hvilka af sin natur äro hänvisade till att nästan uteslutande odla potates, vid många tillfällen i Riksdagen framkommit förslag till förbättrande af dess ställning. Denna potatesodling och den med densamma förenade bränvinsbränningen måste erkännas vara en naturlig och, hvad värre är, alldeles *nödvändig* näring för vissa trakter af vårt fädernesland, ty om denna potatesodling ej kunde ske i så omfattande skala, som nu är möjligt, skulle jordbruket i dessa trakter ej kunna existera. Gång efter annan ha, som sagdt, förslag till denna närings upphjälpande framkommit, och man har dervid föreslagit att med skatt belägga tillverkning af bränvin af andra ämnen än potates, t. ex. spanmål, majs m. m. För min ringa del kan jag ej vara med om en dylik extra premiering af en tillverkning på en annans bekostnad. Men då jag icke vill vara med om något sådant, vill jag *ännu mindre* vara med om att *försvara* existensen för dessa potatesodlande trakter genom att premiera deras konkurrenter. Herrarne torde observera, att detta är två skilda saker. *En* sak är att ej vilja vara med om att gifva potatesodlingen någon särskild fördel, och en *annan* är att lagstifta till dess nackdel. Nu har Riksdagen emellertid ständigt afslagit alla de framställningar, som gjorts i fråga om ökad skydd för potatesbränningen. Sist skedde detta vid förra årets riksdag, och det var då märkvärdigt, att Riksdagen, kort efter det den afslagit det begärda skyddet för denna näring, höjde tullen på jäst till 25 öre, låt vara, att detta skedde med en majoritet af blott två röster och såsom jag tror af misstag. På detta sätt premierade riksdagen potatesbränvinsindustriens värsta fiender och konkurrenter. Jag kan aldrig tro, att det kan vara lämpligt och välbetänt att på detta sätt höja tullen med ytterligare 25 procent, i synnerhet om man besinnar, att dessa pressjästfabriker fingo sitt tullskydd af 20 öre så sent som år 1889, efter att förut denna vara varit tullfri.

Jag är icke afundsjuk på några näringar, som gå bra, tvärt om. Men jag vill fråga herrarne, om herrarne vilja taga reda på, till hvilket pris delegarne i pressjästfabriker, synnerligast här uppåt landet, vilja afstå sina lotter och andelar. Jag är viss om, att herrarne då skola finna, att dessa lotter och andelar äro nästan omöjliga att komma åt. Jag unnar dem gerna deras vinst, men jag vill ej här vara med om att ytterligare premiera några få pressjästfabriker på flera stora landsändars bekostnad.

*Angående
tullen å jäst.
(Forts.)*

När för någon tid sedan bevillningsutskottets betänkande n:o 12 var före till behandling, talades det om, att bränvin af melass icke var det, som nu täflade med potatesbränvinet. Jag tror ej heller, att det framdeles kommer att göra det, då melass väl hädanefter kommer att egentligen användas till kreatursfoder. I detta betänkande stodo några siffror, som jag vill be att få anföra nu. Der meddelades nemligen, att åren 1887 och 1888 tillverkades vid pressjästfabrikerna 4 millioner liter bränvin och åren 1894 och 1895 tillverkades vid samma fabriker $6\frac{1}{2}$ millioner liter bränvin. Detta visar ju, att pressjästfabrikerna åren 1894 och 1895 tillverkade nära $\frac{1}{6}$ -del af allt bränvin i Sverige, och det blir nog så, som herr Johansson från Stockholm nämnde, att, om vi ytterligare premiera dessa fabriker, som hafva ett sådant skydd för sin hufvudprodukt, de skola kunna sälja sin biprodukt, som de kunna tillverka hela året om, billigare än potatesbränvinsbrännarne, hvilka äro tvungna att lagra sitt bränvin och hafva större kostnader. Kommer detta bränvin att uttränga potatesbränvinet på ett naturligt sätt, kan jag naturligtvis ej hafva något att säga derom. Men jag vill icke premiera fabrikerna på de landsdelarnes bekostnad, hvilka odla potates.

Jag har därför nu tillåtit mig det djerfva försöket att i vår tid söka få nedsättning af en tullsats, och jag har gjort det i den förhoppning, att man redan nu skall inse, att man möjligen i fjol begick ett misstag. Denna min förhoppning torde väl vara ganska berättigad, då tullförhöjningen gick igenom endast med 2 rösters majoritet. Jag har därför framställt det förslaget, att tullen skulle återgå till det belopp, som var rådande ända till den 1 januari i år, nemligen 20 öre per kilogram, hvilken tullsats visat sig mer än kraftig nog att framalstra en blomstrande jästindistri i vårt land.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Vidare anfördes icke. Med afslag å utskottets hemställan, biföll kammaren den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 5 och 6.

Biföllos.

Punkten 7.

Herr *E. A. Wijkander* hade i motion n:o 164 inom Andra Kammaren, hemställt, att tullsatserna å de varor, som upptagas under tulltaxerubrikerna n:o 402, gjutna balkar m. m., n:o 403, spisar,

*Angående
tullen å
gjutgods.*

Angående tullen å gjutgoods. (Forts.)
 ugnar m. m., n:o 404, bord, soffor m. m. och n:o 405, kopiepressar m. m., måtte sättas till de belopp, hvartill de uppgingo före 1892 års höjning.

Utskottet hemstälde emellertid:

a) att tullsatsen för gjutna balkar, eldstadsroster, hällar, lod och vigter måtte bibehållas oförändrad;

b) att tullsatsen för spisar, ugnar, kaminer, kolonner, lyktstolpar, staket, gravvårdar samt gjutna, icke med emalj eller annan ytbetäckning försedda grytor, pannor, mortlar, krubbor och afloppstrattar måtte bibehållas oförändrad;

c) att tullsatsen för bord, soffor, stolar, fotskrapor, spottlådor, port- och dörrfyllningar, lyktarmar, press- och strykjern samt gjutna, med emalj eller annan ytbetäckning försedda grytor, pannor, mortlar, krubbor och afloppstrattar måtte bibehållas oförändrad; samt

d) att tullsatsen för kopiepressar, eldredskaps- och paraplyställ, blomsterställningar, trädgårdsurnor, kaffe- och köttqvarnar, fruktskalnings- och andra dylika för hushållsbehof afsedda maskiner äfven måtte bibehållas oförändrad.

Häremot hade reservation anmälts af herrar friherre *von Schwerin*, *Collander*, *Fredholm* från Stockholm, *Jansson* i Krakerud, *Olsson* i Sörnäs, *Lundström* och *Bruhn* hvilka hemstält:

att Riksdagen ville, med afslag å hvad utskottet i punkten 7:o) af betänkandet föreslagit och med bibehållande af den vid 1892 års riksdag stadgade fördelning af hithörande artiklar, besluta nedsättning i tullsatserna å nedan nämnda varuslag till samma belopp, som för dem äro stadgade i tulltaxan af den 16 oktober 1891, eller

Metaller och ej specificerade arbeten deraf:

C) *Jern* och *Stål*:

gjutna balkar, eldstadsroster, hällar, lod och vigter	1 kilogram — 0,01
spisar, ugnar, kaminer, kolonner, lyktstolpar, staket, gravvårdar samt gjutna, icke med emalj eller annan ytbetäckning försedda grytor, pannor, mortlar, krubbor och afloppstrattar	1 kilogram — 0,02
bord, soffor, stolar, fotskrapor, spottlådor, port- och dörrfyllningar, lyktarmar, press- och strykjern samt gjutna, med emalj eller annan ytbetäckning försedda grytor, pannor, mortlar, krubbor och afloppstrattar	1 kilogram — 0,08
kopiepressar, eldredskaps- och paraplyställ, blomsterställningar, trädgårdsurnor, kaffe-	

och köttqvarnar, fruktskalnings- och
andra dylika för hushållsbehof afsedda
maskiner ..... 1 kilogram — 0,15.

Angående
tullen å
gjutgods.
(Forts.)

Efter föredragning till en början af *mom. a)* i utskottets hemställan anförde:

Herr Collander: Då nu gällande tullsats på ifrågavarande artiklar åsattes i samband med att tullen å tackjern och skrotjern beslutades af Riksdagen, hafva vi reservanter ansett, att då utskottet föreslagit borttagande af tullen på tack- och barlastjern samt skrot, borde det äfven hemställt om en återgång till de tidigare gällande tullsatserna å gjutgods. Denna vår mening vann emellertid icke bifall af utskottets majoritet, och utskottet har sålunda hemställt att, oaktadt tullen å tackjern och skrot borttages, såsom Andra Kam-maren nu också för sin del har beslutat, man skulle bibehålla nu gällande tullsatsen å gjutgods. Häremot hafva vi, såsom sagdt, afgifvit en reservation, hvilken återfinnes på sidorna 37 och 38 af utskottets betänkande. Jag ber därför att på de skäl, som finnas anförda i denna reservation, få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternes förslag.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan och derefter på bifall till reservationen i förevarande del; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till den förra propositionen. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i *mom. a)* af 7:de punkten i förevarande utlåtande n:o 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den vid denna punkt, beträffande ifrågavarande tullsats, af friherre von Schwerin m. fl. afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Omröstningen visade 88 ja, men 123 nej; hvadan kammaren fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Efter föredragning vidare af *mom. b)* anförde:

Herr Collander: I anledning af kammarens nyss fattade beslut beträffande *mom. a)* af denna punkt ber jag få anhålla, att kammaren
Andra Kammarens Prot. 1896. N:o 31.

Angående
tullen å
gjutgods.
(Forts.)

jemväl måtte bifalla reservanternes hemställan i öfriga mom. af denna punkt.

Herr Swartling: Fastän jag har varit med om att besluta borttagandet af tullen å tackjern, barlastjern och skrot m. m., och äfvenså nedsättningen af den i moment a) af punkt 7 omhandlade tullsatsen, kan jag dock ej vara med om reservanternas förslag om nedsättning af de under de följande momenten b), c), d) omnämnda tullsatserna.

Det kan ju anses vara inkonseqvent att icke, då man varit med om borttagande af tullen å råmaterialet, vilja vara med om en nedsättning af tullen å den färdiga varan. Men om jag också vill erkänna, att konsekvensen fordrar en sådan nedsättning, finner jag dock inte reservanterna hafva följdriktigt tillämpat denna grundsats. Ty då skulle de hafva förordat t. ex. angående de under moment d) omhandlade föremål en nedsättning af tullen med endast omkring 1 öre eller närmast motsvarande den borttagna tullen å råmaterialet, under det att de i sjelfva verket föreslagit en nedsättning af ända till 5 öre, eller från 20 till 15 öre, och i det nu föredragna momentet föreslå de en nedsättning från 4 öre till 2 öre.

Det förhåller sig icke så, som reservanterna säga, att det hufvudsakligen var på grund af den år 1892 stadgade tullsatsen å tack- och barlastjern, som tullen å dessa artiklar bestämdes till nu gällande belopp, utan den har föreslagits och bestämts till detta belopp hufvudsakligen därför, att det visat sig vara en alltjemt växande införsel af dessa slags föremål. Att denna ännu alltjemt fortfar, bestyrkes äfven af den ärade motionären, som i sin motion omnämner, att importen varit i stigande äfven efter tullförhöjningen 1892.

Detta synes mig visa nödvändigheten af att icke göra någon sänkning i tullsatsen för de ifrågavarande artiklarne, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i det nu föredragna momentet, liksom jag vördsamt anhåller att på förhand få yrka bifall till utskottets hemställan i de följande momenten c) och d).

Häruti instämde herr vice talmannen *Östberg*.

Herr Fredholm från Stockholm: Då kammaren, efter fattandet af beslutet om borttagande af tullen på tackjern, i konsekvens dermed också beslutat nedsättning af tullen på gjutgods, men beslutet i det senare afseendet icke omfattat flera än de under mom. a af 7 punkten upptagna gjutgodsartiklar, vill det synas mig som om det borde vara för kammaren angeläget att bifalla det förslag, som reservanternas framställt äfven i mom. b, c, och d af förevarande punkt, och hvilka äfven afse tullen å gjutgods. Det förhåller sig nemligen så, att den relation, som reservanterna här upptagit beträffande de olika gjutgodsartiklarne, är densamma, som förefinnes i tulltaxan af den 16 oktober 1891, och ändring i denna relation mellan de olika tullsatserna har icke utgjort föremål för någon särskild pröfning vare sig inom utskottet eller eljest.

Den senaste talaren var missbelåten med den proportion, som existerar. Ja, det må han kanske hafva skäl till; men jag kan dock icke föreställa mig, att kammaren endast på den grund, att han uttalat såsom sin personliga mening, att denna proportion icke vore riktig, nu vill, utan att denna sak gjorts till föremål för något slags utredning, frångå den uppfattning om proportionens rättighet, hvilken gjorde sig gällande vid 1891 års riksdag, då beslutet derom fattades. Jag anser, att det för kammaren är alldeles nödvändigt att, då icke den ringaste utredning i detta fall förefinnes, icke kasta sig in på några äfventyrligheter, utan hålla sig till det resultat, hvartill 1891 års Riksdag kom. Skulle man verkligen anse, att den då pröfvade och antagna proportionen mellan dessa olika tullsatsar icke är riktig, nåväl, då kan man ju nästa riksdag väcka motion om att få till stånd en ändring deri, ty då blir kammaren satt i tillfälle att egna frågan den pröfning, som densamma tillkommer.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten yttra, anhåller jag, att kammaren ville i detta och de följande mom. af denna punkt 7 fatta samma beslut, som den nyss gjort beträffande mom. a., nemligen afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner af herr talmannen gifvits å de olika yrkandena, biföll kammaren reservationen i förevarande del.

I fråga om *mom. c)* anförde:

Herr Collander: Jag ber att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Vidare yttrades ej. Reservationen bifölls jemväl i denna del.

Beträffande slutligen *mom d)* yttrade:

Herr Collander: Äfven vid denna punkt skall jag anhålla att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Vidare anfördes icke. Reservanternas yrkande bifölls.

Punkten 8.

Herr Söderberg hade i sin här ofvan omförmälda motion jemväl föreslagit, att Riksdagen måtte besluta en tullsats af 2 kronor per kilogram för den i tulltaxan under rubriken *skodon, ej specificerade, andra slag*, omtalade artikel, hvilken för närvarande drager en tullsats af 1 krona per kilogram;

och hemställer utskottet:

att Riksdagen måtte, med bifall till herr Söderbergs motion, i hvad densamma afsåge tullsatsen för *skodon ej specificerade, andra slag*, höja samma tullsats till 2 kronor per kilogram.

*Angående
tullen å
gjutgods.
(Forts.)*

*Angående
tullen å
skodon m. m.*

Angående
tullen å
skodon m. m.

(Forts.)

I en vid punkten fogad reservation hemstälde deremot herr friherre von *Schwerin* och hans förenämnda medreservanter:

att Riksdagen, med afslag å herr Söderbergs motion måtte besluta, att tullsatsen å *skodon, ej specificerade, andra slag*, måtte bibehållas vid nu gällande belopp, en krona per kilogram.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Collander: Då kammaren ju nyss har beslutat att beträffande artikeln läder afslå utskottets hemställan i punkt 2 af detta betänkande och bibehålla de nuvarande tullsatserna, synes det mig vara i öfverensstämmelse dermed riktigast att äfven afslå utskottets förslag om förhöjning af tullen på skodon. Jag tillåter mig därför också hemställa om afslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag, som återfinnes på sidan 38 af betänkandet.

Herr Swartling: Under antagande och förhoppning att Riksdagen slutligen skall komma att bifalla en förhöjd tull å läder skall jag be att att få yrka bifall till utskottets hemställan i nu förevarande punkt.

Herr *Petersson* i Boestad instämde häruti.

Herr Lindgren: Ehuru jag i vanliga fall icke är vän af höga tullar å förnödenhetsartiklar, anser jag att skodon böra göra ett undantag. Jag har under min verksamhet förvärfvat en dyr erfarenhet om det lindrigast sagdt fuskarbete, som importeras i form af skodon från Tyskland, och som kanske rättast borde betecknas med ordet affärssvek. Sulorna göras i stället för å läder af papp med pålagda tunna läderskollar af narfspån; men ej nog dermed, ty hvad som föregifves att vara sufflett-, chagrin- och lackerskinn är ofta en välgjord imitation af vaxduk, hvilken icke gerna kan upptäckas förr än skon blifvit begagnad en eller par dagar. Derjemte importeras från Tyskland en mängd skodon som, äfven om de äro gjorda af enbart läder, dock äro mycket ovaraktigt hopsatta, och då till på köpet våra nuvarande skofabriker under de sista åren haft ett stort uppsving och våra egna verkstäder fullkomligt hinna tillgodose nationen med godt arbete, medan de konkurrera med hvarandra och derigenom reglera prisen, så att man icke behöfver motse att prisen skola höjas, om man icke får materialierna fördyrade, så skall jag af dessa skäl yrka bifall till utskottets förslag, helst som jag anser den föreslagna tullen vara så hög, att den kommer att verka såsom ett importförbud.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på en tidningsuppsats. Den stod i Nya Dagligt Allehanda härom dagen. Den är skrifven af en garfverifabrikör och läderhandlare, hvilken jag personligen känner såsom en ytterst redbar och erfaren man. Att författaren är protektio-

nist vet jag. Det torde ock framgå deraf, att han lemnade sin uppsats just till denna tidning.

Han säger om tullen på skodon: »Det torde näppeligen finnas någon industri i vårt land, som genom tullskydd så fullständigt skyddats för utländsk konkurrens, som skofabrikationen beträffande finare skodon; tullen höjdes från 1 kr. 40 öre till 6 kr. pr kg., motsvarande 100 proc. af varans värde, och skodon andra slag från 94 öre till 1 kr., motsvarande en tull af 18 å 20 proc. af varans värde. Att nu, då skofabrikationen fått ett sådant skydd genom tullar, under det att läderfabrikationen lemnades kvar i gamla tullsatsen, ännu en gång kombinera dessa begge industrigrenar, då förhöjd lädertull står under ompröfning, kan jag ej förstå. Skofabrikationen har fått ett uppsving i vårt land på 5 år, som för allmänheten kan låta otroligt. 7 å 8 stora fabriker hafva uppkommit, hvaraf en del tillverka ända till 1,500 par pr dag.

Att en så stor fabrikation, som på denna korta tid tagit så kolossal utsträckning, skulle verka störande på andra handverk, är naturligt. Skomakeriidkaren drabbades först, och sedan kommo garfvarne i tur, som haft skomakaren till kund». Så säger han vidare: »Vi våga påstå, att det är ej från de utländska skodonen, som skomakarne och sedan läderfabrikanterna känt så svårt tryck; det har utgått de senaste åren från våra inhemska skofabriker. Denna massa maskinskor, som genom vår mer än nödigt stora handelscorps tillhandahålles allmänheten i de mest aflägsna vrår af landet, är det, som tillintetgjort skomakaren och landsgarfvaren. Vi säga ej detta för att klandra en god industri, men då det är ett faktum, kunna vi ej gå förbi utan att vidröra detsamma. Om tullen å ofvanläder höjts med samma belopp som å skodonen, torde denna kris ej så märkbart känts». Scdermera tillägger han: »Skulle nu, enligt föreliggande tullmotion, tullen å läder, andra slag, bestämmas till 65 öre och skotullen, andra slag, 2 kr., blifver det åter en disharmoni, som kommer att fullständigt gå samma väg, som förut är nämndt. En tull på 12—15 proc. å dessa lätta skinnvaror ökar omkring 10 öre å 1 par skor; tull 2 kr. å skodon gör i genomsnitt 1 kr. 80 öre å 2 kr. pr par — damskor. Om skofabrikerna, genom att ställas fullständigt utanför den utländska konkurrensen å finare skodon, så i hast utvidgats och ställt till revolution bland skomakare och garfvar, skulle de fullständigt tillintetgöra dessa handverk, om skofabrikerna äfven finge fullständigt tullskydd å gröfre skodon = skodon, andra slag. Låt oss hellre stå kvar i den gamla tullsatsen ännu ett år, tills förslag å 1 krona kan framkomma, än vi skola få en förhöjd tull, som gifver den ena industrigrenen fullständig magt att krossa den andra, utan att man derigenom kan säga, att allmänheten betjenas». Jag vill påpeka detta uttalande af en fackman och derjemte protektionist samt hoppas, att herrarna icke skola vara med om den föreslagna tullförhöjningen.

Herr Fredholm från Stockholm: Med anledning af den siste talarens yttrande om den utländska konkurrensen skall jag be att få lemna ett bidrag till den uppfattning af densamma, som här i landet

Angående
tullen å
skodon m. m.
(Forts.)

Angående
tullen å
skodon m. m.
(Forts.)

stundom gör sig gällande. I det hänseende skall jag anföra något, som en förutvarande medlem af kammaren, som äfven var ledamot i bevillningsutskottet, nemligen herr Bokström, meddelade mig. Skomakarne i Visby hade nemligen för honom uttalat sin klagan öfver den stora utländska konkurrens, för hvilken de voro utsatta, och han lät sig då angeläget vara att undersöka dessa förhållanden, hvarvid det befans att det öfverklagade öfverflödet af utländska skodon härstammade från — Kumla socken i Nerike, hvilken socken, såsom herrarna veta, drifver stor skodonstillverkning.

Härmed var öfverläggningen slutad. Med afslag å utskottets hemställan, biföll kammaren reservationen.

Punkten 9.

Bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarne.

§ 10.

Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
bränvins-
försäljnings-
förord-
ningen.

I ordningen förekom dernäst bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af förslag om ändrad lydelse af § 25 i förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895.

I en till bevillningsutskottet hänvisad proposition, n:o 25, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till ändrad lydelse af berörda § att lända till efterrättelse från och med den 1 oktober 1896.

- »1. Å landet — — — — hålles.
2. Vid annan — — — — föreskrift.

3. Vid offentlig föreställning, såsom skådespel, lindansning, konstridning, förevisning af djur, konststycken eller annat dylikt, eller, med undantag af konsert, vid hvilken uteslutande utföres instrumentalmusik, hvarje annan föreställning af hvad beskaffenhet som helst, hvilken genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöres, eller hvartill inträdeskort försäljas, ellet afgift på ett eller annat sätt från allmänheten fordras, begäres eller mottages, eller till hvilken allmänheten eljest har tillträde, må utskänkning af bränvin icke ega rum i lokal eller å plats, derifrån är utsigt till skådebanan eller annan plats, der föreställningen gitves; dock att Kongl. Maj:ts befallningshafvande för särskildt tillfälle eger medgifva undantag från det sålunda meddelade förbud.»

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 229, hade vidare herr *P. Waldenström* föreslagit, »att Riksdagen må bifalla Kongl. Maj:ts här omförmälda proposition med uteslutande af de orden: »dock att — — — — meddelade förbud.»

Utskottet hemstälde:

- 1:o att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas;
 samt såsom följd häraf
 2:o att herr Waldenströms ofvanberörda motion icke heller måtte af Riksdagen bifallas.

Om ändrad
 lydelse af
 § 25 i
 bränvins-
 försäljnings-
 förord-
 ningen.
 (Forts).

Häremot hade reservationer anmälts:

af herrar *Cavalli*, friherre *Alströmer*, greve *Klingspor*, *Weinberg*, *Hallgren*, *S. M. Olsson* i Sörnäs och *Lundström*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition; samt

af herr *Jansson* i Krakerud, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till såväl den kongl. propositionen som herr Waldenströms motion.

Efter föredragning af ärendet begärdes ordet af

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Wersäll, hvilken yttrade: Herr greve och talman, mine herrar! Utskottet har hemställt om afslag å den kongl. propositionen, som afser att skilja de s. k. variétéerna från det omedelbara sambandet med utskänkningslokalerna. Innan jag går att yttra mig om utskottets motivering, anhåller jag värdsammast att få erinra derom, att 1894 års Riksdag till Kongl. Maj:t inkom med en skrivelse med underdånig anhållan att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huru bränvinsförsäljningsförordningen måtte lämpligen kunna ändras så, att af densamma tydligare än förut framginge, att den skulle verka i sedlighetens intresse. I denna skrivelse läses bland annat:

»I främsta rummet synes det Riksdagen nödigt, att af bränvinsförsäljningsförordningen med erforderlig tydlighet framgår, att dessa bolags — d. v. s. bränvinsbolagens — ändamål icke är att skaffa delegarne vinst eller att städerna skola derigenom tillskyndas förökade inkomster, utan endast att sätta städerna i tillfälle att i sedlighetens intresse ordna bränvinsförsäljningen» etc.

Denna skrivelse föranledde dertill, att Kongl. Maj:t till 1895 års Riksdag inlemnade ett förslag i ämnet, hvilket i hufvudsak vann Riksdagens godkännande. § 18 af den nya bränvinsförordningen anhåller jag att få uppläsa. Den lyder sålunda: »Bolag, som i 9 § 2 mom. omförmäles, skall hafva till ändamål endast att i sedlighetens intresse ordna och öfvervaka minuthandeln med och utskänknigen af bränvin inom staden och må icke afse att bereda vare sig delegarne vinning utöfver årlig ränta med högst fem procent å de af delegarne tillskjutna kontanta medel eller staden någon ekonomisk fördel utöfver den vinst» etc. Detta är nu gällande lag, och det förefaller mig, som om den lagen vore mycket tydlig. I fall det nu skulle vara förhållandet, att några af de utskänkningsrättigheter, som af bolag

Om ändrad lydelse af § 25 i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

äro upplåtna, skulle så handhafvas, att det gifve anledning till lättfärdighet och en förökad dryckenskap, skulle ju detta tydligen strida emot denna förordnings andemening. Nu har det uppgifvits, att rätt många utskänkningsbolag eller rättare sagdt många utskänkningslokaler hafva med sig intimt förenade s. k. varietéer. Om dessa varietéer har det uppgifvits, att de skulle verka i lättfärdighetens och äfven i dryckenskapens intresse. Det har till och med angående denna sak inom Riksdagen framstälts en interpellation. Dessa upprepade klagomål och denna interpellation hafva gifvit Kongl. Maj:t anledning att undersöka, huru förhållandena verkligen äro. Denna undersökning har gifvit vid handen, att klagomålen varit berättigade. Särskildt har i detta fall öfverståhållareembetets rapport varit upplysande. Detta förhållande har gifvit Kongl. Maj:t anledning och Kongl. Maj:t har till och med ansett det vara sin pligt att till Riksdagen inlemnna förslag till sådana bestämmelser, att det omedelbara sambandet mellan dessa utskänkningslokaler och varietéerna skulle upphöra.

Utskottet har motiverat sin hemställan om afslag dermed att, i fall Kongl. Maj:ts förslag blefve lag, skulle denna lag lätt kunna kringgå på så sätt att varietélokalen skulle förläggas nära invid utskänkningslokalen. Detta vore ju icke att kringgå författningen, ty så är utskänkningsanordnad vid teatrar och cirkusetablissemanger, och deremot kan ju icke någon berättigad anmärkning göras; men det är mycket troligt att, om varietéerna så anordnades, skulle de icke bära sig utan upptagande af särskild inträdesafgift för dem och de blefve då föremål för särskild beskattning såsom en särskild rörelse för sig och underkastade särskild kontroll af vederbörande myndigheter.

Utskottet säger vidare:

»Hvad derefter angår farhågan för varietéföreställningarnes skadliga inverkan i sedligt afseende, så, om än mot desamma i den form, hvori de för närvarande ega rum, befogade anmärkningar kunna framställas, hafva de prestationer, som vid dylika föreställningar gifvas, dock icke i allmänhet utvecklats till något sämre än hvad som tillföre varit fallet.»

Jag öfverlemnar till kammarens eget bedömande, huruvida det verkligen kan vara något skäl för afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition, att dessa tillställningar icke i allmänhet utvecklats till något sämre än hvad de förut varit.

Jag är emellertid utskottet tacksam, derför att utskottet erkänner, att varietéerna verka skadligt i sedligt afseende, men jag hade varit ännu tacksammare, om utskottet, när det märkte detta, tagit fram brännvinsförsäljningsförordningen och läst dess § 18 samt jemfört det förhållandet, att varietéerna, snart sagdt, verka i osedlig riktning, med denna § 18. Detta har utskottet icke gjort: åtminstone antyder ingenting i betänkandet derom. Det har i stället gått vidare i sitt resonemang och säger, att om utskänkningslokaler skulle komma att skiljas från varietéerna, skulle dessa »blifva sämre, helst som, i stället för spritdryckerna såsom lockelsemedel, läge nära till hands att, för erhållande af talrikare besök, tillgripa det medlet att i högre grad, än hvad hittills skett, söka inverka på menniskans lägre sinnliga känslor.»

Utskottet vet ju icke, om det skall hafva den effekten på varietéerna, att om man skiljer utskänknigen från dem, de skola blifva sämre, men utskottet antager detta. Jag är öfvertygad, att i denna kammare finnas många, som antaga motsatsen. Jag skall icke försöka bedöma, hvem som har rätt. Jag anser, att den saken icke hör till ämnet. Ty frågan gäller helt enkelt, huruvida varietéerna, hvilka officiellt äro uppgifna såsom varande befrämjare af osedligheten och drycken-skapen och som af utskottet erkännas verka skadligt i sedligt af-seende, det oakadt böra vara intimt förbundna med de offentliga utskänkingslokalerna, då författningen tydligen angifver, att utskänk-ningsbolagen hafva till uteslutande uppgift att verka i sedlighetens intresse.

*Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
bränvins-
försäljnings-
förråd-
ningen.
(Forts.)*

Utskottet anser, att ordningsstadgan för rikets städer gör de föreslagna stadgandena behöfliga. Jag hemställer till herrarne, om icke erfarenheten tillräckligt gifvit vid handen, att så icke är för-hållandet, och jag hemställer dessutom, huruvida det verkligen är lämpligt, att med utskänkingsställena förena sådana tillställningar, som tydligen visat sig behöfva den allra misstänksammaste och strängaste polisuppsigt för att icke öfverskrida sedlighetens och anständighetens gränser. Jag tror att detta strider mot författningens anda.

Då utskottet har hänvisat till öfverståthållareembetets yttrande och ansett sig i detta hafva ett stöd, så anser jag mig böra åter-gifva något af detta yttrande. Öfverståthållareembetet har icke af-styrkt Kongl. Maj:ts proposition. Öfverståthållareembetet har endast ansett sig böra framhålla vissa synpunkter, som öfverståthållareembetet ansett förtjena vägas mot de, såsom öfverståthållareembetet säger, »obestriddigen starka skäl», som tala till förmån för förslaget. Dessa öfverståthållareembetets synpunkter utmynna och koncentreras deri, att öfverståthållareembetet säger, att det kan vara behöfligt att i ett hufvudstadssambälle, dit många resande från in- och utlandet komme, hafva nöjen, lämpade efter hvars och ens olika smak. Jag vill icke bestrida, att hit komma många in- och äfven utlänningar, som hafva smak för osedlighet, sammanparad med offentlig utskänkning. Men detta förhållande kan väl icke utgöra tillräckligt skäl för att icke tillämpa författningen, hvilken tydligen föreskrifver, att bolagens ända-mål är uteslutande att verka i sedlighetens intresse.

Jag ber vidare att få läsa upp hvad öfverståthållareembetet säger sig veta om dessa varietéer. Det föregående har endast varit an-taganden, men hvad öfverståthållareembetet vet torde vara viktigare och af mera betydelse för frågans bedömande. Öfverståthållareembetet säger, att det, »att utskänkning af starka drycker utgjorde varie-téernas lifselement, vore ytterst beklagligt». Vidare säger öfverståt-hållareembetet, att hvad som hufvudsakligast anmärktes mot dessa förlustelser vore, såvidt öfverståthållareembetet förnummit,

»att varietélivet trämjade lättfärdigheten;

att spirituosaserveringen vid varietéföreställningarne lättare gäfve upphof till omätlig förtäring än den utskänkning, som bedrefves på vanliga serveringsställen;

att, emedan varieténöjena hvarje afton hela året om stode all-mänheten till buds, de mera jemut och regelmessigt än andra med

Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
brännvins-
försäljnings-
förord-
ningen.
(Forts.)

dem jemförliga förlustelser, såsom publika baler och maskerader, fre-
stade till utgifter, de der ofta icke motsvarade hvad de betalande
hade råd att offra för slika ändamål;

att varietéprestationerna alstrade och underhölle en osund smak-
rigtning, betänklig särskildt derutinnan, att genom henne allmänhetens
håg droges från ädlare nöjen och förströelser;

samt att föredragen ofta innehölle otillständiga hänsyftningar på
myndigheter och enskilda personers handlingar».

Häri låge, säger öfverståthållareembetet, »utan tvifvel sanning
och således äfven för lagstiftaren en stark bevekelsegrund att förvisa
varietéerna från de offentliga nöjenas lofgifna gebiet». Detta har nu
icke varit Kongl. Maj:ts afsigt med denna proposition, att »förvisa
varietéerna från de offentliga nöjenas lofgifna gebiet», utan endast
att skilja dem från de offentliga utskänkningsställena, ty att detta,
säger öfverståthållareembetet »i det närmaste blefve följden af det
ifrågaställda försäljningsförbudet, i fall det komme till stånd, syntes
vara obestriddigt, då det för vissa varietéer uteslutande, för andra
förnämligast vore inkomsten af spirituosauskänknungen, som satte
rättighetsinnehafvarne i stånd att drifva sin verksamhet i den stor-
slagna skala, hvori den nu uppträdde och öfvade sitt välde».

Jag anser, att med detta utlåtande har öfverståthållareembetet,
som väl torde vara en auktoritet, till fullo konstaterat, att klagomå-
len varit fullt berättigade, och då man har i sin hand den af förra
årets Riksdag och Kongl. Maj:ts antagna lagen, som säger, att ut-
skänkningsbolagen skulle verka uteslutande i sedlighetens intresse,
så har det varit Kongl. Maj:ts pligt att försöka styra så till, att detta
tillstånd, som nu existerar, kommer att upphöra. Skulle emellertid
kammaren motsätta sig Kongl. Maj:ts proposition, då har man en
lag, som man börjat med att icke tillämpa efter den anda, som lagen
sjelf tydligen angifver. Jag tror, att det vore beklagligt.

Herr Odhner anförde: Herr talman, mine herrar! Den fråga,
som nu föreligger, har blifvit så utförligt och i så starka och saftiga
färger behandlad i medkammaren, för att icke tala om tidningsar-
tiklar och broschyrer, att jag tror, att vi i Andra Kammaren både
kunna och böra inskränka oss till kortare och lugnare anföranden.
Så tänker åtminstone jag för min del göra.

Jag vill då till en början säga, att jag icke kan instämma i
utskottets förslag och att jag finner dess motivering skäligen svag.
Denna motivering kan sammanfattas i följande resonnement: då vi
icke kunna hindra utskänkning af vin och maltdrycker å varietéerna,
så böra vi icke heller lägga hinder i vägen för utskänkning af spiri-
tuosa, och då vi icke kunna hindra varietéerna att fortleva i andra,
kanske ännu osedligare former, så böra vi icke göra något alls mot
den form, som nu närmast är i fråga. Ja, mina herrar, svagheten i
dessa resonnement ligger så i öppen dag, att man endast behöfver
fästa uppmärksamheten derpå. En utförligare granskning kan jag
så mycket mera bespara mig, som den redan blifvit gjord af herr
statsrådet och chefen för finansdepartementet.

Ungefär i samma riktning går den kritik, som Kongl. Maj:ts proposition har varit underkastad dels ifrån åtskilliga myndigheters, dels ifrån utskottets sida. Om man nu bortser ifrån en del mindre, delvis formella anmärkningar, torde den förnämsta anmärkningspunkten vara den, som jag redan antydtt, nemligen att Kongl. Maj:ts förslag icke träffar åtskilligt annat ondt af samma slag, som nu finnes eller kan komma att finnas. Ja, låt så vara! Men Kongl. Maj:ts proposition träffar dock *det* onda, som närmast åsyftas, som är det för tillfället aktuella, det onda, som har mest upprört det sedliga medvetandet hos den större eller i hvarje fall den bättre delen af nationen. Nu får man visserligen höra det resonnementet, att man har gjort för stor affär af varietéfrågan, och att den i grund och botten ej är annat än en bagatellfråga. Ja, mine herrar, men är det en bagatell, så är det en sådan, som man kan förlikna vid dessa bagtellsår, hvilka, om de summas och vanvårdas, lätt nog kunna öfvergå i blodförgiftning och medföra hela organismens förderf. För min del har jag visserligen ej någon egen erfarenhet att åberopa i afseende på varietéerna, men här föreligga ju intyg af de tillförlitligaste och kompetentaste personer i olika samhällsställningar, icke allenast moralister och människovänner, utan af läkare och prester, hospitalsföreståndare och fängelse-direktörer m. fl. Och dessa intyg gå ju temligen enstämmigt ut derpå, att den spritserverande varietén är en källa till depravation och förderf för vår ungdom både i kroppsligt och i andligt hänseende. Och då så är, mine herrar, hvarför skulle man icke då, när tillfälle gifves, tilltappa den källan? Men, säger man, det onda kan icke dermed tillintetgöras; det onda är ihärdigt och uppfinningsrikt, det söker sig nog andra former och utvägar, ännu sämre än den nu ifrågavarande och som äro svårare för lagen att åtkomma. — Ja, mine herrar, nog är det så. Men jag vill då fråga: kan icke äfven lagstiftaren vara ihärdig och uppfinningsrik? Kan då icke äfven han finna nya former och nya utvägar för att nå och åtkomma det onda i hvilken gestalt som helst? Lagstiftaren får i fall som detta icke förtrötts och slappas i sin vaksamhet. Han måste förfölja det onda i alla de skrymslen, dit det tager sin tillflykt, förfölja det från den ena positionen till den andra och aldrig lemna det i ro. På det sättet, mine herrar, tror jag, att man skall kunna visserligen icke utrota, men åtminstone försvaga ett samhällsontd, hvilket, om det får fortgå ohejdadt, skall efter hand tillföra både sjukhus, hospital och fängelser nya invånare. I sådana fall som detta måste därför lagstiftaren träda emellan såsom de ungas förmyndare och, som vi skola hoppas, räddare.

Det är på grund af dessa skäl, herr talman, som jag har helsat Kongl. Maj:ts förslag med tillfredsställelse och som jag tillönskar det-samma all framgång.

Med herr Odhner förenade sig herrar *Hazén, Hammarström, Ahrenberg, Redelius, Wikström, Bruzelius, Folke Andersson, Alsterlund, Lilliehöök, Anderson* i Hasselbol, *Jansson* i Djursåtra, *Nyländer, Andersson* i Upsala, *Ekman, Jakob Erikson, von Krusenstjerna* och *Eriksson* i Elgered.

Om ändrad
lydelse af
§. 25 i
bränvins-
försäljnings-
förord-
ningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
brännvins-
försäljnings-
förord-
ningen.
(Forts.)

Herr Fredholm från Stockholm yttrade: I likhet med den sista talaren tror äfven jag, att det är nödvändigt, att man vid diskussionen i denna fråga håller sig strängt till den sak, som närmast föreligger. I annat fall kan man lätt löpa fara att tappa bort sig på sedlighetens stora område. Närmast med afseende på det nu öfverklagade varietéofogot hafva i den kongl. propositionen framhållits två synpunkter, från hvilka detta ofog beklagligt nog framstått i en sådan dager, att Kongl. Maj:t ansett det vara angeläget att söka råda bot för detsamma. Den ena synpunkten är sedlighetens, och den andra är nykterhetens.

Med afseende på sedlighetens synpunkt skall jag be att få återgifva hvad förre justitieministern Östergren yttrade, då han derom förra året interPELLERADES i Första Kammaren. Han säger: »Mine herrar, om vid varietéföreställningar förekomma uppvisningar, tal, sång eller annat, som sårar tukt och sedlighet, så att deraf kommer allmän förargelse eller fara för andras förförelse, då är brott begånget mot 13 § i 18 kap. strafflagen; och äro prestationerna vid dessa föreställningar af den beskaffenhet, att de kunna anses innefatta hädelse eller smädelse, har vederbörande brutit mot strafflagen, som i 7:e, 9:e, 10:e och 16:e kap. stadgar strängt ansvar för dessa brott.

Åtalandet och bestraffandet af nu nämnda brott skola otvifvelaktigt bidra till förekommande eller stärfjande af de i spörsmålet omförmälda varietéofogen; men antagligen åsyftas i spörsmålet hufvudsakligen det fall, då, eburu brott icke kan anses vara begånget, emedan den eller de uppträdande vetat ställa så till, att prestationen ej faller under något i strafflagen beskrifvet brott, den dock strider mot anständighet, skick och goda seder, d. v. s. mot sedligheten, och därför är klandervärd och förkastlig. För detta nu sist omnämnda fall är korrektivet att söka i ordningsstadgan för rikets städer af den 24 mars 1868. I 13 § af denna stadga är nemligen föreskrifvet, att en hvar, som vill gifva offentlig föreställning af ifrågavarande slag, skall före dess början derom göra anmälan hos polismyndigheten och i visst fall afvakta tillstånd, samt att polismyndigheten, der sig visar, att föreställningen åsyftar eller innebär något, som strider mot sedlighet eller allmän lag, eger upplösa föreställningen och förbjuda dess förnyande.» — Justitieministern säger derefter: »Genom hvad jag nu anfört, tror jag mig hafva visat, att gällande lag och författningar innehålla bestämmelser, genom hvilkas tillämpning det s. k. varietéofogot kan förekommas eller stärfjas.»

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tyckes vara af samma mening. Ty i den kongl. propositionen säges: »Gäldet frågan meddelande af skärpta bestämmelser till förekommande af oordningar och anstötliga prestationer å varietéerna, skulle dessa bestämmelser utan tvifvel hafva sin rätta plats i nämnda stadga, men behof af en dylik skärpning af ordningsstadgans bestämmelser föreligger icke, då dessa redan nu lemna myndigheterna tillräckliga medel i händerna för upprätthållande af ordning och skick vid föreställningarne.»

Då utskottet till stöd för sin uppfattning, att några nya stadganden med afseende å förekommande af osedlighet vid varietéerna

icke vore behöfliga, kan åberopa den mening som förre justitieministern, efter hvad jag nyss anför, visat sig hysa, synes utskottets motivering i det afseendet icke böra kunna utan vidare underkännas. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framhåller likväl nu, att erfarenheten gifvit vid handen, att § 13 ej hjälpt, eftersom man medelst tillämpande af den paragrafen ej kunnat förebygga ofoget. Ja, det händer nog stundom, att man stiftar lagar, som sätta myndigheterna i tillfälle att kunna förebygga oskick, och att erfarenheten ändå gifver vid handen, att det åsyftade ändamålet på den vägen icke kan vinnas. Det kan ju hända, att sådant beror derpå, att lagbestämmelserna äro af den beskaffenhet, att deras tillämpning i vissa fall ej uppbäras af den allmänna opinionen. I sådana fall synes det mig, att det är bättre att stadga för litet än för mycket. Det är klokt att icke göra sig så stora förhoppningar om att med polisens tillhjälp kunna förbättra sedligheten. Förhoppningarna kunna så lätt blifva besvikna.

I det hänseendet kunna vi ju erinra oss herr statsrådets och chefens för finansdepartementet uttalande här i kammaren den 20 april 1895, då han med afseende på »osedlighetsmålningarna» i operakällaren uttalade »den förhoppning, att ändring i det påpekade förhållandet snarast möjligt skall komma att vidtagas.» När vi nu emellertid veta, att dessa målningar sitta der fortfarande, och sannolikt komma att sitta der ännu mycket länge, kunna vi deraf finna huru svårt det ibland är att realisera förhoppningar om ett förbättrande af den allmänna sedligheten.

Hvad nu beträffar den återstående delen af frågan, det är frågan ur nykterhetens synpunkt betraktad, torde det väl kunna tillåtas att ifrågasätta, om man i nykterhetens intresse skall kunna vinna något väsentligt, för den händelse man skiljer utskänkningen af spirituosa från varietéerna. Med afseende å den publik, som besöker varietéerna hufvudsakligast för att der tillfredsställa sitt spritbegär, är väl uppenbart, att, om den blir afstängd från dessa lokaler, den nog söker upp andra. Den publiken lär man då icke genom lagstadgandet kunna drifva till större nykterhet, än som skulle kunna åstadkommas på annat sätt. För den, som är närmare bekant med stockholmsförhållandena, är det väl känt, att för tio å femton år sedan Stockholms kaféer voro mycket talrikt besökta under eftermiddagarna. Nu är förhållandet ett annat; om man nu går in på dem mellan klockan 5 och klockan 10 på eftermiddagarne, träffar man icke annat än undantagsvis på mera än en eller annan, som sitter der. Den publik, som förr besökte dessa ställen, går nu på varietéerna. Blir spritförsäljningen derifrån borttagen, torde man af nämnda förhållande kunna draga den slutsats, att den publik, som utestänges från varietéerna, skall återgå till kaféerna. Och eftersom befolkningen under mellantiden tillväxt, är mycket antagligt, att antalet af kaféer skall komma att ökas. För min del kan jag icke finna, att detta skulle på något sätt befrämja nykterheten.

Med afseende på varietéernas beskaffenhet ur sedlighetssynpunkt sedan spritförsäljningen blifvit derifrån borttagen, har utskottet också uttalat den farhåga, att prestationerna der måhända komma att blifva

Om ändrad lydelse af § 25 i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Om ändrad lydelse af § 25 i brännvins-försäljningsförordningen. (Forts.) sämre, än hvad de nu äro. Utskottet har kunnat grunda sin uppfattning derom på den erfarenhet, som förvärfvats af en hufvudstadens läkare, hvilken gjort dessa varietéer till föremål för sitt särskilda studium. Han säger derom, att han, efter att hafva besökt alla dessa varietéer, kommit till den slutsats, att »rekordet i afseende på lätt-sinne dock slogs af Folkteatern vid Östermalms torg», och han under-låter icke att sedan lemna beskrifning på hvad som gifvit stöd åt denna hans uppfattning. Nu är likväl att märka, att nämnda teater väl torde vara det enda af de ställen han besökt, der, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, spritförsäljning icke förekommer.

Utskottet har naturligtvis icke kunnat undgå att erkänna, att det med afseende å varietéprestationerna förelegat åtskilliga miss-förhållanden, och att de yttringar af en mindre god sedlig anda, som på dessa varietéer i många hänseenden förekommit, äro förtjenta af allmänhetens uppmärksamhet. Men utskottet har icke trott, att man skulle kunna skapa en bättre sedlig anda hos den befolkning, som uppbär varietéerna genom att der förbjuda utskänkning af spirituosa. Och då det för utskottet varit angeläget, att ändamålet skulle vinnas, och utskottet icke trott, att det kunde vinnas på det sätt, som Kongl. Maj:t föreslagit, och då utskottet för öfrigt såg sig urständsatt att föreslå något annat och bättre än det, att polismyndigheterna skulle göra hvad de kunde, stannade utskottet vid det slut att afstyrka Kongl. Maj:ts proposition. Skulle nu kammaren för sin del finna, att utskottets uppfattning i nämnda hänseende icke är befogad eller berättigad, står det naturligtvis kammaren fullt fritt att antaga Kongl. Maj:ts proposition. För utskottet skall en sådan utgång icke kännas i någon mån generande. Ty är det så, att utskottet miss-tagit sig med afseende å de förväntade resultaten af ett beslut i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition och om det skulle visa sig, att man kan vinna ändamålet på det sättet, skall helt visst ingen känna sig mera tillfredsställd med en sådan utgång än utskottet.

Emellertid skall jag anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Swartling*.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Wärsell: Jag vill nu icke ingå i närmare kritik af den siste ärade talarens anförande. Men det förefaller mig, som om han blandat ihop tillämpningen af lagen och lagens lämplighet. Här är ju ej fråga om annat än lagens tillämpning. Om lämpligheten af § 18 i brännvinsförsäljningsförordningen tror jag icke, att man bör resonnera.

Beträffande sedan hvad den ärade talaren nämnde om målnin-garne i operakällaren torde det tillåtas mig, efter som frågan vid-rörts, att nämna, att det icke inkommit någon officiell upplysning om, att målningarna skulle vara osedliga, och att Kongl. Maj:t således icke haft någon anledning att röra vid saken. Och äfven af det skäl har Kongl. Maj:t icke haft anledning att göra undersök-ning om detta, att byggnaden ännu icke aflemnats till staten.

Herr Höjer: Jag har begärt ordet endast för att i största korthet få till protokollet uttala min åsigt i nu föreliggande fråga.

Jag hör till de många i denna kammare, som länge hyst och ännu hysa en alldeles bestämd afvoghet mot allt hvad varietéer heter; och jag har fått denna afvoghet i mitt sinne — det vill jag uttryckligen förklara — icke genom några i förbifarten uppsnappade hörsagor af andra, utan genom ganska grundliga undersökningar på ort och ställe, företagna visserligen icke i år — jag har aldrig varit någon synnerligen trägen varietébesökare — men dock så pass ofta tillföre, att jag genom ett noggrant aktgifvande kunnat få en temligen säker uppfattning af förhållandena. För så vidt jag har haft förmåga att sätta mig in i dessa varietéers karakter, synes det mig vara alldeles tydligt, att dessa förströelser på längden måste verka och verkligen hafva verkat förstörande på den estetiska smaken, icke blott hos den publik, som åser och åhör dessa föreställningar, utan äfven hos de institutioner, som egentligen borde hafva till uppgift att höja nivån af de estetiska prestationerna i allmänhet i vår hufvudstad. Det låter sig knappast förneka, att ju mer den estetiska smaken hos allmänheten sjunker eller förvildas just i följd af varietéprestationerna, dess mer inträder nödvändigheten för teatrarne — och min granne till venster anförde ett exempel — att sänka den estetiska nivån af *sina* föreställningar för att kunna följa med allmänhetens smak och uthärda konkurrensen med varietéprestationerna.

Men varietéernas skadliga inflytande inskränker sig icke endast dertill. Den estetiska sidan af saken är för mig i sjelfva verket jemförelsevis underordnad. Jag tänker på det alldeles direkt skadliga inflytande, för mig bevisligt i en mängd fall, som dessa varietéer utöfvat och utöfva på ungdomen i allmänhet. Vi gamla äro väl i det hela sådana som vi äro — möjligen kunna vi blifva något bättre, möjligen också sämre; men jag tänker ej på oss. Jag tänker på den ungdom, som växer upp. Det har förefallit mig ruskigt att se, huru tanklösa — jag ville nästan säga: samvetslösa — föräldrar taga med sig icke blott sina unga söner och döttrar på 16 å 20 år, utan äfven sina små barn ända ned till 5- å 6-åringarna för att placera dem på stolarne och sofforna i varietélokalerna och låta dem der få en uppfostran af helt annan art än de borde erhålla. Då böra herrarne icke förundra sig öfver, att jag hörde till dem, som helsade med glädje blotta ryktet derom, att Kongl. Maj:t skulle på något sätt gripa in i dessa förhållanden. Jag får dock erkänna, att när jag tänkte derpå, huru detta ingripande skulle ske, jag trodde, att det skulle ske genom en förändring af bestämmelserna i ordningsstadgan för rikets städer. Jag trodde, att der vore rätta platsen för den reform, som i många hänseenden vore önskvärd. Nu har den reformen placerats på annat ställe. Jag kan äfven efter herr statsrådets och chefens för finansdepartementet anförande gå in på, att det kan hafva skäl för sig att företaga den nu ifrågasatta förändringen eller skärpningen af bränvinsförsäljningsförordningen, då det torde vara klart i allt fall, att nuvarande förhållanden stå i

*Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
bränvins-
försäljnings-
förord-
ningen.
(Forts.)*

*Om ändrad
Igdelse af
§ 25 i
bränvins-
försäljnings-
förord-
ningen.*
(Forts.)

bestämd strid mot denna författnings anda, hvars ändamål ju ändock skulle vara att verka i sedlighetens intresse.

Uti ett afseende vill jag gifva min granne till venster, herr Fredholm, rätt och fullkomligt rätt. Jag tror, som han, att herrarne misstaga sig storligen, om herrarne mena, att denna varietéfråga i något hänseende kan vara eller blifva en direkt nykterhetsfråga. Jag hör till dem, som tro, att de förändrade bestämmelser, som här äro i fråga, icke eller åtminstone högst obetydligt skola komma att medföra någon minskning i spritkonsumtionen. Jag tror, i likhet med hvad herr Fredholm antydde, att de många af de äldre, som vid varietéföreställningarna icke kunna undvara punschglaset eller toddyn, upphöra att gå på varietéerna och i stället besöka dessa mindre lokaler, som i alltför stor mängd finnas i vår goda hufvudstad, för att der kanske intaga till och med något större kvantiteter spirituosa än de vanligen göra på de mera kontrollerade varietéerna. Och jag tror, att om det hädanefter på varietéerna arrangeras så, som det utan tvifvel kommer att ske, att det beredes tillfälle till spritförtäring i en närliggande lokal, följden dock blir den, att mellanakterna göras längre och under dem proportionsvis lika stora kvantiteter sprit inmundigas, som förut under sjelfva varietéprestationerna. Således om jag förordar bifall till Kongl. Maj:ts proposition, är det ej från nykterhetens synpunkt, utan i den fasta tro — hvori framtiden får visa om jag har rätt — att de nya bestämmelserna skola komma att efter hand underminera sjelfva varietéerna och derigenom småningom undanrycka vår ungdom, som behöfver skyddas, från alla de stora frestelser, som i varietélokalerna möta den. Det är således uteslutande af detta skäl jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr *Persson* från Arboga förklarade sig instämma med herr Höjer.

Herr *Svanberg*: Ehuru jag ogerna yttrar mig i nykterhets- och sedlighetsfrågor af lätt förklarlig anledning, enär ens yttranden i sådana frågor från visst håll ofta missförstås, vill jag dock ej undandraga mig att för denna gång säga några ord i debatten och lemna några upplysningar.

I Göteborg, der befolkningen, som herrarne veta, uppgår till öfver 110,000 invånare, hafva vi blott en varieté. Vi äro icke i det hänseendet så lyckligt begåfvade som Stockholm. Den varietén finnes på utvårdshuset Lorentsberg, som har en privilegierad utskänkningsrättighet. Icke annat än jag känner, har der vid föreställningarna gått hyggligt till och oordningar ej förekommit, tack vare, som jag tror till stor del, polismyndighetens öfvervakande. Vi hade en tid äfven en annan varieté, belägen i förstaden Haga. Den besöktes mera af det lägre och borgerliga folket. Jag hörde icke annat, än att också der gick bra och hyggligt till. Den hade först en rättighet sig meddelad från utskänkningsbolaget i Göteborg. Sedermera blef denna rättighet indragen, och der serverades blott

maltdrycker och vin. Det gick fortfarande ordentligt till. Slutligen blef huset såldt till frälsningsarmén. Då upphörde den varietén.

Såsom herrarne inhemtat af Kongl. Maj:ts proposition, har äfven Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län afstyrkt bifall till ifrågasvarande förslag. Jag vet ej, om dertill hemtats någon anledning från det utlåtande, som infordrats från magistraten i Göteborg. Jag anser mig dock som ledamot i denna magistrat — ehuru jag i anseende till härvaro vid riksdagen ej deltagit beslutet — böra anföra de hufvudsakligaste skäl, hvarpå magistraten stödde sitt afstyrkande. Magistraten hade nemligen, så vidt den kände, ej erfärit, att vid de varietéföreställningar, som gifvits i Göteborg, några osedliga prestationer förekommit ej heller några oordningar, hvadan magistraten ansåg, att, åtminstone hvad Göteborgs stad beträffade, icke något behof förefunnos för ett lagförslag sådant som detta. Vidare trodde magistraten, att lagförslaget lätt skulle — såsom ock flere Kongl. Maj:ts befallningshafvande framhållit — komma att kringgå, och slutligen, att, hvad Göteborg anginge, det skulle drabba flere föreställningar af mera oskyldig, ja konstnärlig natur, särskildt de vokala samt delvis vokala och instrumentala prestationer, som förekomma i vår trädgårdsförening och äro mycket besökta både af hög och låg. Är nu meningen med det ifrågasatta lagstadgandet att gifva ett, om jag så får säga, dödshugg åt dessa varietéföreställningar, hvaremot jag för min del ingenting har att invända, så tror jag dock, att detta bättre och effektivare skulle kunna ske på annat sätt än det föreslagna, *dels* genom strängare tillämpning af ordningsstadgan, som i 13 § verkligen lemna myndigheterna — såsom herr Fredholm anmärkt — tillräcklig magt att stäfja allt varietéofog, *dels* äfven genom en vidsträcktare, i lagstiftningsväg åstadkommen tillämpning af stadgandet i 18 kap. 13 § strafflagen — hvilket jag vill minnas att Riksdagen äfven för några år sedan hos Kongl. Maj:t begärde — hvilken § ju stadgar böter eller till och med fängelse för dem, som genom osedliga föreställningar sära tukt och sedlighet. Men är nu propositionen, såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet strax i början af debatten antydde, hufvudsakligast framlagd i nykterhetens intresse samt för att hämma och inskränka superiet, så har jag ingenting emot densamma och vill på den grund gerna acceptera Kongl. Maj:ts förslag, om det samma kan medföra någon nytta.

Herr Högstedt från Helsingborg: Det af Kongl. Maj:t nu framlagda förslaget synes mig vara ett ord i sinom tid. I både tal och skrift hafva vi på senaste tid hört varietéväsandets utsträckning och utvecklingsförmåga skildras i de mest bjerta och afskräckande färger. Och de blifva för oss ännu mera afskräckande, då de visa, att varietéföreställningarna äro förbundna med de starkaste frestelser till dryckenskap och osedlighet särskildt för vår ungdom. Märken det väl, mine herrar! Det gäller nu att skydda vår ungdom för något, som kan blifva dess fullständiga ruin. Här i hufvudstaden har nog varietéväsandet utöfvat ett särdeles dåligt inflytande, eftersom en så stark opinion som den, hvilken för närvarande förefinnes emot det-

Om ändrad lydelse af § 25 i bränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

Om ändrad lydelse af § 25 i brännvinsförsäljningsförordningen. samma, har kunnat framkomma. Och Andra Kammaren kan väl icke vara likgiltig för denna opinion. Men det är icke blott i hufvudstaden varietéerna hålla till. De hafva äfven i landsorten slagit ned sina bopålar och skola helt visst äfven der allt mer utöfva sitt dåliga inflytande, om det icke nu stäffas.

(Forts.)

Det är beklagligt, att öfverståthållareembetet tyckes vilja ockra på dessa varieteteföreställningar. Det ser åtminstone så ut af dess i utlåtandet å sid. 12 citerade yttrande, der det talas om de invändningar, som syntes embetet sålunda kunna ur praktisk synpunkt framställas mot den föreslagna åtgärden, invändningar, hvilka — särskildt då fråga vore om ett hufvudstadssambälle, derinom tusentals personer från andra in- och utländska orter vistades för att söka nöjen och förlustelser, lämpade efter en hvars olika smak — öfverståthållareembetet ansåge så pass beaktansvärda, att de syntes förtjena vägas mot de obestriddigen starka skäl, som förefunnes för reformen», o. s. v.

Man har i denna kammare några gånger erkänt det behjertansvärda i den inom vårt land pågående nykterhetsrörelsen samt vid flere tillfällen gått denna rörelse till mötes genom att undanrödja åtskilligt, som ansetts stå hindrande i vägen för denna rörelses befordran. När nu, mine herrar, dessa varietetställningar bevisligen anordnas för att åstadkomma en så stor spritkonsumtion som möjligt, så tror jag, i motsats till talarne på stockholmsbänken, att man skulle räcka denna rörelse en hjälpsam hand, om man bifölle Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, hvarför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till densamma.

Herr *Svensson* från Karlskrona instämde häruti.

Herr *Petri*: Sedan jag begärt ordet, har redan det hufvudsakligaste af hvad jag velat anföra blifvit sagdt, och jag vill därför icke trötta kammaren med att upprepa detsamma, utan inskränker mig till att på de skäl, som af herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet blifvit till statsrådsprotokollet anförda och hvilka jag finner för mig fullt tilltalande och i allt giltiga samt tillika på grund af de anföranden, som i samma rigtning förut blifvit hållna i denna kammare, be att få anhålla om bifall till till Kongl. Maj:ts proposition och afslag på utskottets hemställan, och jag gör detta, därför att jag tror, att Riksdagen genom bifall till den kongl. propositionen skulle göra vår ungdom en ovärderlig tjänst.

Herr *Collander*: Då Första Kammaren redan bifallit Kongl. Maj:ts förslag och dermed afslagit utskottets hemställan, så antager jag, det äfven Andra Kammaren kommer att göra detsamma. Ty för det första finnes ju här en mycket stor grupp af nykterhetsvänner, hvilka under alla förhållanden önska bifalla, så snart ett förslag om inskränkning i spritutskänkningsrätten kommer fram, och för det andra vill ju hvar och en gerna uttala sig i, såsom det heter, sedlig rigtning, och opinera, äfven då det är fråga endast om godt-

köpsopinion. Då jag emellertid tillhört utskottets flertal, så ber jag att få nämna några ord till försvar för utskottet.

Den här åsigten om varietetens särdeles ogynsamma inflytande på sedligheten tror jag hafva sitt berättigande endast i afseende på förhållandena i Stockholm, ty i landsorten, med undantag möjligen för Göteborg, vet man sannerligen icke af några olägenheter i den vägen. Det är gifvet, att i en storstad skall varietéväsendet utveckla sig i alla möjliga riktningar och på helt annat vis. Det är nu icke tvifvel underkastadt, att det ju icke kan ske mycken förförelse och mycken skada genom en varietéföreställning; men utskottet har dock ansett att, liksom äfven tidigare framhållits, ordningsstadgan för rikets städer är den, som bör tillgripas i sådant fall, och det har också af flere erkänts, att den är tillräckligt kraftig härför. Hvad som hos utskottet åstadkom mycken betänksamhet mot förslaget, var det, att Konungens befallningshafvande i de län, der inga större städer funnos, öfverallt tillstyrkt förslaget; men desse såge väl saken mera från den allmänna synpunkten, att något skulle göras för sedligheten. Beträffande deremot de större städerna, der dessa föreställningar ega rum, stälde sig länsmyndigheterna derstädes mycket betänksamt mot förslaget. Detta är något att lägga märke till, äfven om dessa myndigheter icke direkt afstyrkt förslaget, så hafva de dock deremot uttalat så många betänkligheter, att man kan börja sjelf bli betänksam. Är då detta förslag ett steg i rätta riktningen? Jag tror det icke, ehuru jag på samma gång tror, att jag skulle kunna instämma med den föregående talare, som sade att han icke skulle taga sig illa vid, om kammaren beslöte i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag i stället för utskottets. Men då man talar om att befrämja sedligheten, så kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på en sak. Man säger, att här äro fäder och mödrar, som äro angelägna om att man skall skydda deras barn mot frestelser. Ja, det är ju riktigt. Men detta skydd skall icke åstadkommas genom att hänga ett täckelse för, utan det skyddet skall ske genom att man gifver dem ett vapen i händerna för att med detta kunna öfvervinna frestelserna. Det är naturligt, att detta måste först och främst ligga i en sedlig uppfostran i hemmet. Så finnes det ett annat medel, som icke nog kan beaktas, och det är det stora skyddsmedel mot frestelser, som ligger i strängt arbete. Men man beaktar i allmänhet icke tillräckligt den saken. Den burgna befolkningen uppfostrar i vanliga fall icke sina barn till arbete, utan det heter blott, att man skall gifva dem »en god uppfostran». Men detta att säga till dem, att första pligten i lifvet är att förtjena sitt eget bröd, det få de icke höra. Inskärp detta, och man har skaffat dem ett bättre värn mot varietén än genom att hänga ett täckelse för densamma.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr Dieden: Då detta synes bli en celever fråga, skall jag anhålla att få tillkännagifva orsakerna, hvarför jag delat utskottets åsigt och icke kunnat skänka min röst åt Kongl. Maj:ts förslag. Orsaken dertill är ingalunda den, att jag skulle anse varietén såsom ett godt, som bör bevaras af samhället, nej tvärtom. Men skälet är

Om ändrad lydelse af § 25 i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
brännvins-
försäljnings-
förord-
ningen.
(Forts.)

det, att jag tror, att detta förslag icke skulle komma att visa sig annat än som en halfmesyr. I utlandet florerar varietén, oaktadt publiken der i allmänhet icke förtär spritdrycker, och så kunde väl bli fallet i Sverige också. Om det gälde den frågan att helt och hållet förbjuda varietéerna, skulle jag gerna vara med derom, dock med det absoluta tillägget, att en sträng censur skulle finnas öfver de teaterpjäser, som i landet uppföras. Den som går på en varieté vet på förhand hvad slags prestationer han der får se, men begifver man sig till en teater, i tanke att der bereda sig ett förädlade nöje, kan man sannerligen bli illa lurad. Jag skall aldrig glömma en scen, som jag för några år sedan såg på nya teatern i Stockholm. Jag minnes nu icke, hvad pjesen hette; men när emellertid ridån gick upp för sista akten, så förestälde scenen det inre af en kyrka, och presten låg derinnauför altarskranket, berusad af nattvardsvinet. Någoting så vämjeligt har bestämdt ingen af herrarne någonsin sett på en varieté. Jag undrar också rätt mycket på, huruvida man på varietén ofta får se en situation af så betänklig art, som sista scenen i första akten af operan »Hexfällan», som nu uppföres på kongl. teatern inför Stockholms finaste publik.

Herr talman! Då jag nu yrkar bifall till utskottets förslag, sker det i förhoppning att dermed framkalla ett nytt förslag med totalt förbud mot varietén och med sträng censur öfver teaterpjäser, som i landet få uppföras.

Häruti instämde herr *Falk*.

Herr Sjö: I olikhet med de näst föregående talarne kommer jag att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och jag gör detta i den öfvertygelsen, att det helt säkert är ett steg i den rätta riktningen. Helst hade jag önskat att regeringen framkommit med ett sådant förslag, att det innefattat förbud icke allenast mot spritdryckers förtäring å varieté, utan äfven mot förtäring af vin och maltdrycker dersammastädes. Så har nu icke skett, men då jag hoppas, att saken skall kunna ordnas på tillfredsställande sätt, så är jag för tillfället nu nöjd med hvad som här bjudes, och jag vill därför vara med om det nu framlagda förslaget, oaktadt jag, liksom herr Dieden, gerna skulle sett, att regeringen tagit steget fullt ut och framlagt förslag om bortskaffande af alla varietétillställningar. Den emellertid, som varit på en varietéföreställning, vare sig han gått dit för nöjes skull eller af nyfikenheten att se uselheten för en gång, skall ovilkorligen gifva mig rätt deri, att den är icke allenast demoraliserande, utan äfven i högsta grad skadlig, åtminstone för det uppväxande slägtet. Herr Dieden omnämnde, att dessa varietéer syntes honom vara bättre än en teaterföreställning, som han för några år sedan sett. Jag må erkänna, att när teatrarne slå in på den riktning, han nu här omnämmt, så är det icke mycket lockande att besöka dem; jag får också för min del säga, att jag besöker hvarken det ena eller det andra af dessa slags föreställningar, åtminstone mycket sällan. Herr Dieden sade, att om man skulle antaga detta förslag, så skulle det endast blifva en half mesyr. Ja, det blir ju icke allt vunnnet, som han och

jag önskade, det veta vi allt för väl, men det vore ändå någonting gjort.

Man har i tidningarne för icke länge sedan läst om en tilldragelse af den beskaffenhet, att man icke annat än med djupaste ledsnad kan tala derom, och det framgick af tidningarnes berättelser, att denna tilldragelse börjats just på en varieté. Det var en ung man, som aften efter aften besökte varietéerna. Han lyckades på mångfaldiga sätt få penningar, så att han kunde fortsätta med dessa nöjen, men till slut, när det blef allt svårare för honom att erhålla penningar, så rann det i hans inre upp en plan, som han sedermera omsatte i handling. Han gick en aften hem till en äldre bror, som var arbetsam, duglig, nykter och ordentlig, sköt honom i hans säng, stal hans penningar och begaf sig ut igen för att fullborda hvad han fått för sig på varietén.

Anse icke herrarne, att man bör vidtaga någonting för att stäffa ett ondt, som mången ung man förstör sig på? Jag tror, att om vi, på sätt utskottet föreslagit, afsloge den kongl. propositionen, så skulle verkningarne deraf vara mycket beklagliga. Det är med anledning deraf, som jag med glädje vill vara med om att bifalla den kongl. propositionen under förhoppning, att vi en annan gång få ett förslag, som går i den rigtning, som herr Dieden och jag vilja hafva det.

Jag yrkar som sagdt bifall till Kongl. Maj:ts proposition äfvensom till herr Waldenströms motion.

Herr *Jönsson* i Mårarp instämde med herr Sjö.

Herr Hammarlund: Efter de många anföranden, som här blifvit hållna till förmån för Kongl. Maj:ts proposition, så kan jag fatta mig mycket kort.

Jag är i allmänhet icke böjd för undantagslagstiftning, men då det gäller att bekämpa ett verkligt ondt — och som ett sådant måste man beteckna dessa varietéer — så finner jag ingen annan råd än att tillgripa en dylik undantagslagstiftning.

Huru mången ung man har icke fått hela sin framtid förstörd genom dessa varietéer! Hvilka är det, som mest befolka varietéerna? Jo, förutom resande är det mest unge män uti statens, kommunens eller enskildes tjenst, hvilka sitta der aften efter aften. Men ett sådant lif kostar penningar, mycket penningar, och då den lilla lönen icke räcker till, så anlitar man andra utvägar, t. ex. principalens kassa. Så går det utför på det sluttande planet. En dag sker upptäckten. Den unge hamnar stundom i fängelset och får der under långa år dyrt umgälla, att han under några korta månader lefvt herre på varietéerna. Ibland — och det är kanske det vanligaste — tystas skandalen ned: den unge skiljes från sin plats och skickas till Amerika för att bryta sig en ny bana. Men efter honom komma nya offer, som rusa in på samma väg.

Är det icke samhällets pligt att här göra något för att skydda ungdomen! Jag tror det åtminstone. Man har sagt, att denna åtgärd blott är en halfmesyr. Ja, bäst vore naturligtvis, om man kunde

Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
brännvins-
försäljnings-
förord-
ningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
brännvins-
försäljnings-
förord-
ningen.
(Forts.)

alldeles få bort dessa varietéer. Men den allmänna meningen torde ännu icke härför vara mogen. När det ännu icke anses som skam att besöka varietéer — när det förhåller sig så, att en ung man kan den ena aftonen supera tillsammans med varietédivor, och den följande dagen inbjudes till en hederlig familj och der presenteras för husets döttrar måhända i afsigt att få honom till måg i huset — när det förhåller sig så, då är det ännu för tidigt att söka alldeles få bort varietéerna.

Jag tror emellertid, att Kongl. Maj:ts proposition är ett steg i den rätta riktningen, och att den åtminstone skall kunna göra något till stäjfande af detta ofog. Ty det är icke genom inträdesavgifterna, som det är möjligt för varietéegarne att så högt aflöna sina s. k. artister, utan det är väsentligen genom förtjensten utaf spritserveringen, som dessa aflöningar utgå. Om det nu icke får ega rum någon spritservering, så borttages ju enna förtjenst, och detta skall helt visst bidra ganska mycket att minska varietéernas antal.

Om Riksdagen skulle säga nej till detta förslag, så skulle allmänheten få den uppfattningen, att Riksdagen velat skänka ett slags sanktion åt varietéöföget. Om det hittills varit svårt för myndigheterna att ingripa, så skulle det helt visst derefter blifva ännu svårare.

Jag tror icke, att det vore rätt af Riksdagen att bortvisa den räddande hand, som regeringen här velat räcka åt landets ungdom, och det är särskildt med tanke på denna ungdom som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde herrar *Grundell, Andersson* i Backgården, *Berg, Olsson* i Kyrkebol, *Rydberg, Olsson* i Ornakärr, *Norberg, Kihlberg, Holmgren, Eliasson, Mallmin, Jansson* i Krakerud, *Ericson* i Ransta, *Andersson* i Lysvik, *Hansson* i Solberga och *Nordin* i Hammerdal.

Herr Thestrup: Den i sedlighetens och nykterhetens intresse tillkomna kongl. propositionen angående förändrade bestämmelser i § 25 af nu gällande brännvinsförsäljningsförordning innehåller emellertid tvenne bestämmelser, genom hvilka den afsedda verkan af ifrågasvarande lagförändring neutraliseras eller till ganska väsentlig del upphäfves. Jag afser dermed först och främst det undantag, som är gjordt för konserter, vid hvilka uteslutande utföres instrumentalmusik. Jag ber att i detta afseende hufvudsakligen få återopa, hvad motionären i föreliggande fråga i sin motion yttrat särskildt med afseende på hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anført till statsrådsprotokollet om tillstånd till utskänkning af spritdrycker vid uppträdande af aktningvärda sångkörer. Jag anser, att med dem böra fullständigt likställas sådana tillställningar, vid hvilka uteslutande uppföres instrumentalmusik. Om nemligen dessa musikaliska prestationer ega konstnärligt värde, böra de vara möjliga äfven utan utskänkning af spritdrycker. Hafva de deremot icke något sådant värde, böra de icke genom sådan utskänk-

ning i en eller annan form göras möjliga. Jag finner sålunda detta undantagsstadgande icke vara af behovet påkalladt.

Så är också, enligt min uppfattning, fallet med den undantagsbestämmelse, som finnes angifven på de två sista raderna af Kongl. Maj:ts proposition: »att Kongl. Maj:ts befallningshafvande för särskildt tillfälle eger medgifva undantag från det sålunda meddelade förbud.» Härigenom torde otvifvelaktigt inträffa, att vid författningens tillämpning inom de olika länen de största inkonsequenser skulle kunna uppstå, beroende på de särskilda länsstyrelsernas mer eller mindre liberala uppfattning af denna fråga och tolkning af författningens bestämmelser. Att så skulle komma att ske, framgår äfven vid granskningen af de väsentligt olika uttalanden, som öfverståthållare-embetet och rikets länsstyrelser, hvilkas utlåtanden blifvit infordrade, hafva i denna fråga afgifvit. Att detta uppdrag skulle blifva för vederbörande länsstyrelser i hög grad oangenämt, torde icke vara i ringaste mån tvifvelaktigt. Det torde äfven, om man skall lemna detta uppdrag åt länsstyrelserna, blifva i praktiskt afseende förenadt med särdeles stora svårigheter, såsom motionären redan antydt. I de städer, der länsstyrelserna äro förlagda, kunna dylika ärenden pröfvas redan samma dag ansökan derom göres, men beträffande de städer, som ligga på längre afstånd från residenset, skulle denna pröfning blifva ganska vanskligh och besvärlig. Om ett sådant undantag skall göras, så synes det mig, som om det hade bort vara vederbörande magistrat eller lokala myndigheter, som skulle medgifva undantaget.

Af hvad jag sålunda anfört framgår, att jag för min del helst skulle hafva yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition med den ändring, att de två af mig omnämnda undantagen skulle från förslaget uteslutas, men då ett sådant yrkande icke skulle hafva någon utsigt till framgång, och Första Kammaren dessutom redan antagit Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, skall jag för närvarande icke tillåta mig att framställa något yrkande.

Som ännu åtskillige talare anmält sig för afgifvande af yttrande i föreliggande ämne, men tiden nu var långt framskriden, uppskötts den vidare öfverläggningen till i afton kl. 7, då detta sammanträde, enligt utfärdadt anslag, komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,27 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

*Om ändrad
lydelse af
§ 25 i
bränvins-
försäljnings-
förord-
ningen.
(Forts.)*